

Onderwerp **Revitalisering Stadhuis**

Registratienr. 6416490

Steller/telnr. Kees Muller/ 0651608473 Bijlagen 7

Classificatie

● Openbaar ○ Geheim

 Vertrouwelijk

Portefeuillehouder

den Oudsten

Raadscommissie

F en V

Langetermijn agenda
(LTA) RaadLTA ja: Maand JaarLTA nee: Niet op LTA**Voorgesteld raadsbesluit**

De raad besluit:

- I. een keuze te maken tussen optie A of optie B;
- II. **een krediet beschikbaar te stellen van € 975.000,- voor de voorbereidingsfase;**
- III. **de jaarlijkse rentelasten van € 19.500,- voortvloeiend uit dit krediet tot 2021 te dekken uit Programma 14 Overhead & Ondersteuning Organisatie (meerjarenonderhoudsbudget Vastgoedbedrijf);**
- IV. **de structurele lasten behorend bij dit krediet vanaf 2021 te dekken uit de meerjarenbegroting (voorbeslag Begroting 2018);**
- V. **de gemeentebegroting 2017 op programmaniveau overeenkomstig te wijzigen.**

Samenvatting

Het monumentale stadhuis van Groningen moet aangepakt worden vanwege onderhoud, duurzaamheid en uitbreiding van de raad. Deze aspecten zijn aanleiding geweest om te kijken of het raadzaam is tegelijk andere werkzaamheden te koppelen aan deze primaire noodzakelijke werkzaamheden. Het gebouw is 20 jaren geleden gedeeltelijk gerenoveerd en is nu toe aan een volgende kwaliteitsslag die het functioneren van het gebouw weer bij de tijd brengt en optimaliseert. Vanuit dit perspectief zijn ontwerpende onderzoeken verricht. De voorlopige resultaten zijn besproken met de raad en nader uitgewerkt. Er liggen nu twee opties op tafel waaruit gekozen kan worden.

Nadat de raad een keuze heeft gemaakt wordt het proces vervolgd.

B&W-besluit d.d.: 12 september 2017

Afgehandeld en naar archief

Paraaf Datum

Vervolg voorgesteld raadsbesluit

Aanleiding en doel

Op 28 september 2016 heeft uw raad van het college een brief ontvangen waarin u de gelegenheid geboden is wensen en bedenkingen kenbaar te maken over het programma van eisen dat ten grondslag lag aan het ontwerpend onderzoek, de visievorming en revitalisering van het stadhuis. Daarna zijn de projectgroep en de drie voorgestelde architecten aan het werk gegaan.

Dit raadsvoorstel is een voorstel van de stuurgroep Revitalisering Stadhuis. Het voorstel wordt door de griffier doorgeleid naar de raad.

Op 28 juni is het voorstel besproken in de raadscommissie F en V. Uw raad heeft toen om meer informatie gevraagd. Bij dit raadsvoorstel hoort een bijlage waarin de vragen die door uw raad gesteld zijn op een rijtje zijn gezet. In de bijlage is tevens aangegeven op welke plek in het raadsvoorstel het antwoord gegeven is. Alle aanvullende teksten zijn vetgedrukt en de verwijderde teksten zijn doorgehaald.

Kader

Op 11 november 2016 zijn de resultaten van het ontwerpend onderzoek van de drie architecten gepresenteerd tijdens het Let's Gro festival. De stuurgroep Revitalisering Stadhuis heeft deze resultaten verder verwerkt en op logische wijze gegroepeerd om met uw raad te bespreken. Op 1 maart 2017 heeft de werksessie plaatsgevonden waarin uw raad met de stuurgroep Revitalisering Stadhuis in gesprek bent gegaan over deze resultaten van het ontwerpend onderzoek en uw ambitie. De bedoeling van deze sessie was om van uw raad richtinggevende informatie te krijgen ten behoeve van het vervolg. De stuurgroep Revitalisering Stadhuis heeft de resultaten van de werksessie samengevat en u medio april de brief met de resultaten toegestuurd. In die brief heeft de stuurgroep aangegeven nader onderzoek te zullen doen naar met name het optimaliseren van de raadszaal. Dat onderzoek is inmiddels afgerond.

In de bijlage treft u een rapport met uitgebreide toelichting aan die de stuurgroep heeft gemaakt naar aanleiding van alle resultaten van dat (aanvullend) ontwerpende onderzoek.

De stuurgroep legt u de twee opties voor en vraagt u een keuze te maken **en een voorbereidingskrediet beschikbaar te stellen voor de vervolgfase.**

Argumenten en afwegingen

Groningen is een trotse stad, de economische motor van Noord-Nederland. Wat betreft inwonertal de zevende stad van Nederland, wat uitstraling en aantrekkelijkheid betreft zich op zijn eigen wijze scharend tussen Amsterdam en Maastricht. Aan de Grote Markt heeft de onvolprezen Martinitorren sinds 1810 zijn evenknie in het stadhuis, op zijn beurt een van de mooiste en vroegste voorbeelden van de neoclassicistische bouwstijl in Nederland. Als voornaam rijksmonument representeert het in optima forma de lokale democratie. Stadgers zijn met recht trots op dit ensemble midden in de stad. Maar de jaren gaan ook steeds meer tellen voor het Stadhuis. Groot onderhoud, verduurzaming en noodzakelijke functionele aanpassingen die bij de groeiende grote stad horen blijven nodig – vanuit de overtuiging dat het stedelijke politieke bestuur en de samenleving daaromheen elkaar op eigentijdse wijze blijven treffen in de raadzaal en burelen van het stadhuis. Dat wil de gemeente faciliteren vanuit een aangepakt gebouw dat zich uitnodigend, representatief en functioneel presenteert. Op zijn Gronings, dus trots, stijlvol en sober tegelijk.

Optie A en B

Uw raad heeft tijdens de werksessie aangegeven er de voorkeur aan te geven de raadszaal op de huidige plaats te handhaven. U heeft ook helder aangegeven dat de opstelling en inrichting zodanig moet zijn dat het raadsproces in die zaal optimaal kan verlopen. Indien dit niet mogelijk is, was een alternatief ook denkbaar. Omdat de stuurgroep er niet zeker van was dat de uitkomst van het aanvullende onderzoek op dit punt positief zou zijn, heeft ze ook een alternatief onderzocht. In dit alternatief wordt de raadszaal op de derde verdieping gesitueerd. Dit was één van de drie oorspronkelijke uitkomsten van het ontwerpend onderzoek. Hierbij is tevens een verkenning gedaan naar de brandveiligheid en vluchten van beide opties. In bijgaand rapport (dd. 12 juni 2017) zijn beide opties uitgebreid toegelicht. De stuurgroep heeft haar best gedaan om objectieve conclusies te vermelden. Op pagina 7 van bijgaand rapport treft u een samenvattende tabel aan waarin de verschillende eisen en wensen voor beide opties zijn gescoord. De raadszaal op de huidige plek (optie A) voldoet maar ten dele aan het programma van eisen en aan de eisen die uw raad kenbaar heeft gemaakt tijdens de werksessie. De raadszaal op de derde verdieping (optie

B) voldoet wel aan uw eisen. De inpassing van alle raadsplekken bij optie A is zorgpunt. De architect verwoordde het aldus: 'Het past, maar alleen met behulp van een schoenlepel!' Het is natuurlijk de vraag of de schoen op termijn gaat knellen.

Bij de keuze voor één van beide opties gaat het vooral om de ambitie die bestaat voor dit unieke gebouw met een grote maatschappelijke betekenis. Toekomstige ontwikkelingen spelen natuurlijk ook een rol. De gekozen optie mag geen blokkade opwerpen voor toekomstige ontwikkelingen.

Creatieve ideeën voor vergroten raadszaal op de begane grond

Uw raad heeft gevraagd of er aantrekkelijke alternatieve mogelijkheden zijn om de raadszaal op de huidige plek te vergroten door bijvoorbeeld de gang en de fractiekamers erbij te betrekken.

De stuurgroep heeft hiernaar gekeken. In theorie is dat natuurlijk mogelijk. Echter, de huidige begrenzings van de raadszaal en de muren van de gang en de fractiekamers bestaan uit dragende wanden waarop een groot deel van het gebouw rust. Aanpassingen hieraan zijn zeer ingrijpend en erg kostenintensief. De constructieve samenhang van de onderste verdieping wordt bovendien sterk aangetast. Wat dit betekent voor de aardbevings-bestendigheid zal nader onderzocht moeten worden. Een dergelijke ingreep geeft een beperkte openheid door vervangende draagconstructies.

Een ander punt is de oorspronkelijke structuur van het gebouw dat ernstig verstoord wordt. Zoals we in eerdere studies hebben laten zien is het hele gebouw opgebouwd uit een logische structuur van gangen in een U-vorm met aanliggend de vertrekken. Deze kenmerkende structuur wordt op de begane grond doorbroken als een deel van de gangen en de fractiekamers bij de raadszaal worden gevoegd.

Hetzelfde is van toepassing als de raadszaal vergroot zou worden richting voorkant van het gebouw. Om bovenstaande redenen hebben wij dit alternatief niet verder uitgewerkt en voorgesteld.

Onze architect heeft een inpassingsstudie verricht naar de beste wijze waarop de stoelen en tafels in de raadszaal neergezet kunnen worden. De uitkomst van deze studie vindt u in de bijlage.

Wat is minimaal noodzakelijk?

De onderdelen die wat ons betreft niet afweegbaar zijn, zijn Onderhoud, Duurzaamheid, Restauratie van de gangen en de verbouwing van de Raadszaal op de begane grond conform optie A.

Uw raad heeft in de werkbijeenkomst ook nadrukkelijk gesproken over verbeteringen van de functionaliteit en representativiteit. Het moge duidelijk zijn dat deze werkzaamheden, zoals het verbeteren van de (fractie)werkplekken maar zeker ook de representativiteit van overige publieksruimten als afweegbaar niet zijn meegenomen in wat minimaal noodzakelijk is.

In de bijlage vindt u een nadere beschrijving van de onderdelen die wij minimaal noodzakelijk achten.

Maatschappelijk draagvlak en participatie

Op 11 november 2016 is tijdens het Let's Gro festival een publieksenquête gehouden en is het stadhuis opengesteld voor het publiek. Zowel de stuurgroep als uw raad heeft in werksessie rekening gehouden met de input die we toen gekregen hebben.

Op uw verzoek hebben wij vragen over het stadhuis aan het Stadspanel voorgelegd. Het rapport met de resultaten zijn als bijlage toegevoegd. De stuurgroep ziet de uitkomsten van dit onderzoek als een bevestiging van het voorstel.

We zijn tevens in contact met een afvaardiging van 'Toegankelijk Groningen' en zullen hen betrekken in het vervolgproces.

Wat vinden de huidige gebruikers van de plannen?

In 2015 heeft een RI&E (risico inventarisatie en evaluatie) onderzoek in het stadhuis plaatsgevonden. Uit dat rapport blijkt dat met name het binnenklimaat – temperatuur en ventilatie – problematisch is. Ons voorstel voorziet in het verbeteren van deze punten. Op dit moment zijn de meeste huidige gebruikers (college, GMT) vertegenwoordigd in de stuurgroep. In de volgende fase wordt een gebruikersgroep geformeerd waarmee we in gesprek gaan om tot een gebouwspecifiek programma van eisen.

Financiële consequenties

Kosten

De kosten van beide opties zijn geraamd. Dit is een investeringsraming op basis van kengetallen. De kosten zijn opgesplitst in incidentele en structurele lasten.

Bij de doorberekening naar de structurele lasten is de voorgestelde RenteOpslagPercentage (ROP) 2018 van 2,0% aangehouden.

Voor de afschrijftermijnen zijn de volgende termijnen aangehouden: duurzaamheid: 50 jaar; restauratie 25 jaar; meubilair 10 jaar; revitalisatie 25 jaar en raadsaal 25 jaar. Dit is overeenkomstig de gemeentelijke richtlijnen. We zouden gedetailleerder kunnen kijken naar deze termijnen; bijvoorbeeld bij de raadsaal, maar dat levert een schijnnaauwkeurigheid met de daarbij behorende discussie op. In een latere fase kan dat wel nuttig zijn.

We zijn er van uitgegaan dat de onroerend goed investeringen worden afgeschreven tot een restwaarde van 25% van de investering. Dit is conform de Financiële Verordening mogelijk voor gemeentelijk kernvastgoed en parkeergarages. **Het stadhuis valt daaronder.**

De WOZ-waarde is momenteel 4,613 miljoen euro. De boekwaarde is € 0.

Hieronder de eenmalige en jaarlijkse kosten van beide opties.

Optie A	Afschrijf- termijn	Investering (x € 1.000)	Eenmalige kosten (x € 1.000)			Jaarlijkse kosten o.b.v. restwaarde 25% o.g. (x € 1.000)		
			Bruto investering	Subsidie/ dekking	Netto investering	Jaarlast	Jaarlijkse besparing	Netto jaarlast
Onderhoud	0	2.500	2.500	1.244	1.256			
Duurzaamheid	50	1.570				47	25	22
Restauratie	25	2.350				106		106
Meubilair	10	530				64		64
Revitalisatie	25	5.910				266		266
Raadsaal	25	1.290				58		58
Totaal		14.150	2.500	1.244	1.256	541	25	516

Optie B	Afschrijf- termijn	Investering (x € 1.000)	Eenmalige kosten (x € 1.000)			Jaarlijkse kosten o.b.v. restwaarde 25% o.g. (x € 1.000)		
			Bruto investering	Subsidie/ dekking	Netto investering	Jaarlast	Jaarlijkse besparing	Netto jaarlast
Onderhoud	0	2.380	2.380	1.244	1.136			
Duurzaamheid	50	1.500				45	25	20
Restauratie	25	2.350				106		106
Meubilair	10	590				71		71
Revitalisatie	25	4.180				188		188
Raadsaal	25	4.530				204		204
Totaal		15.530	2.380	1.244	1.136	614	25	589

Het valt op dat het verschil tussen de totale investering van optie A en B relatief klein is. Dit heeft de volgende oorzaak. Bij optie A zijn in 'Revitalisering' de kosten van de verbouwing van de 3^e verdieping ten behoeve van fractiekamers e.d. opgenomen. Bij optie B zijn de kosten voor het creëren van fractiekamers op de begane grond veel lager. Dat geeft een verschil van ca. 1,7 miljoen euro. Aan de andere kant zijn de kosten voor de raadsaal bij optie B ca. 3,2 miljoen euro hoger. Per saldo levert dat een verschil op van ca. 1,5 miljoen euro.

Minimaal noodzakelijk

De minimaal noodzakelijke werkzaamheden, zoals bij 'Argumenten en afwegingen' is omschreven, resulteren in een minimale investering van 7 tot 8 miljoen euro. Omdat deze combinatie van bouwstenen niet specifiek is geraamd, is een bij de bouwsteen Revitalisatie een bedrag van 0,5 miljoen euro meegenomen om toch aansluiting in de begrotingsposten te bereiken. Dit bedrag kan bij nadere uitwerking hoger of lager uitvallen. Vandaar de bandbreedte van 7 tot 8 miljoen euro.

De eenmalige kosten bedragen € 1.256.000,-- conform optie A.

De jaarlijkse lasten bedragen ca. € 175.000,-- per jaar, met een ondergrens van ca. € 152.000,-- en een bovengrens van € 198.000,-- per jaar.

Minimaal Noodzakelijk	Afschrijf termijn	Investering (x € 1.000)	Eenmalige kosten (x € 1.000)			Jaarlijkse kosten o.b.v. restwaarde 25% o.g. (x € 1.000)		
			Bruto investering	Subsidie/dekking	Netto investering	Jaarlast	Jaarlijkse besparing	Netto jaarlast
Onderhoud	0	2.500	2.500	1.244	1.256			
Duurzaamheid	50	1.570				47	25	22
Restauratie Meubilair	25 10	1.590 0				72		72
Revitalisatie	25	ca. 500				ca. 23		ca. 23
Raadszaal	25	1.290				58		58
Totaal		7.450	2.500	1.244	1.256	ca. 200	25	ca. 175

Dekking

Er is op dit moment geen dekking voor alle kosten. Vanuit het meerjarenonderhoudsprogramma van het Vastgoedbedrijf (VGB) en Huisvesting (HV) is voor de werkzaamheden van optie A en B een eenmalig bedrag van respectievelijk € 392.000,-- en € 282.000,-- beschikbaar. Het budget van VGB is reeds beschikbaar en het budget van HV komt in 2020 beschikbaar.

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed kent een subsidieregeling voor het instandhouden van rijksmonumenten. Op basis van onze ramingen verwachten wij een eenmalige subsidie van € 570.000,-- te kunnen ontvangen. Wij zullen deze subsidie dit jaar aanvragen zodat begin volgend jaar daarover uitsluitel is. De totale dekking komt hiermee uit op € 1.244.000,--.

In de Voorjaarsbrief 2017 die uw raad op 19 juli heeft besproken, geven wij aan voor de Revitalisering Stadhuis rekening te houden met 1,3 miljoen euro incidenteel voor 2020 en € 173.000,-- structureel vanaf 2021.

Wij stellen voor, onder voorbehoud van de vaststelling van de begroting 2018, de aanvullende kosten te dekken uit de middelen **waar rekening mee wordt gehouden voor de revitalisering van het stadhuis**. Het grootste gedeelte van de eenmalige kosten zullen tijdens de bouwperiode gedekt moeten worden. De jaarlijkse lasten komen pas nadat de werkzaamheden zijn afgerond en het gerenoveerde stadhuis weer in gebruik is genomen (planning begin 2021). Tot die tijd is er alleen sprake van een rentelast. **Vooruitlopend op de vaststelling van het ROP 2018 hebben we voor de berekeningen het percentage voor 2018 ad 2% gehanteerd.**

Vorbereidingskrediet

Om de gekozen optie verder uit te werken t/m Definitief Ontwerp (DO) moeten wij een architect en adviseurs selecteren en opdracht geven voor de nadere uitwerking. Daarnaast moeten allerlei onderzoeken worden uitgevoerd waarvan de uitkomst nodig is als input voor het ontwerpproces. Bijvoorbeeld: bouwhistorisch onderzoek, kleurenonderzoek e.d. Verder zijn er interne projectkosten. De voorgestelde planning gaat er vanuit dat direct na de zomervakantie 2017 met deze fase wordt gestart. Voor deze kosten verzoeken wij uw raad een voorbereidingskrediet van € 975.000,-- beschikbaar te stellen, de jaarlijkse rentekosten van € 19.500,-- voortvloeiend uit dit krediet tot 2021 de dekken uit het meerjarenonderhoudsbudget VGB en de structurele lasten behorend bij dit krediet vanaf 2021 te dekken uit de meerjarenbegroting (voorbepaald op de begroting 2018).

Begrotingswijziging Investerings 2017						
Vorbereidingsfase Revitalisering Stadhuis						
Betrokken directie(s)	Vastgoedbedrijf					
Naam voorstel	Vorbereidingsfase Revitalisering Stadhuis					
Besluitvorming (orgaan + datum)	Raad					
Incidenteel / Structureel	I					
Looptijd	2017-2020					
Soort wijziging	Investering					
Financiële begrotingswijziging						<i>Bedragen x 1.000 euro</i>
Deelprogramma	Programma	Directie	I/S	Lasten	Baten	Saldo te activeren
14.1 Overhead en ondersteuning organisatie	14. Overhead en ondersteuning organisatie	Vastgoedbedrijf	I	975		-975
<Deelprogramma>	<Programma>	<Org onderd>	I			0
<Deelprogramma>	<Programma>	<Org onderd>	I			0
<Deelprogramma>	<Programma>	<Org onderd>	I			0
TOTALEN BEGROTINGSWIJZIGING				975	0	-975
<i>Inhoudelijk toelichting op de begrotingswijziging</i>						
<p>Voor de voorbereidingsfase van dit project is een raming gemaakt van € 975.000,-. Hiervoor stellen wij uw raad voor een krediet beschikbaar van € 975.000,- voor de kosten die verband houden met deze fase. De jaarlijkse rentelasten tot 2021 te dekken uit meerjarenonderhoudsbudget van het Vastgoedbedrijf. De structurele lasten vanaf 2021 te dekken uit de meerjarenbegroting (voorbeslag begroting 2018)</p>						

Overige consequenties

Op uw verzoek hebben wij de resultaten van het ontwerp onderzoek informeel besproken met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), de Monumenten- en Welstandscommissie. De interne verslagen zijn als bijlage toegevoegd aan dit raadsvoorstel.

In deze gesprekken heeft de restauratie architect de gesprekspartners meegenomen in de ontstaansgeschiedenis van het stadhuis, de belangrijkste waarden van het neoclassicisme waarop het stadhuis is gebaseerd en de evaluatie van dit ontwerp gedurende de levensloop van het stadhuis. Vervolgens zijn de ontwerpresultaten van het ontwerp onderzoek besproken.

Uit deze gesprekken komt naar voren dat er veel waardering is voor het onderzoek dat tot op heden door de architecten is uitgevoerd en het gesprek op prijs gesteld wordt. Omdat er op dit moment sprake is van twee onderzoeksrichtingen en geen ontwerp, is er geen sprake van een formele adviesaanvraag met bijbehorend concreet advies.

Onderkend wordt dat beide opties 'scherpe kantjes' hebben en dat behoud van de historische kernkwaliteiten; de buitenkant, de structuur en logistiek van het gebouw de basis is in het restaureren van het neoclassicistisch ontwerp. Ongeacht de keuze voor optie A of B. De opgave is om afwegingen te maken in het behoud van het (neoclassicistisch) gebouwconcept en het behoud of reconstructie van de oorspronkelijke materialisering en kleuren. Kenmerkende elementen zoals de houten kap, de hoekpunten, de binnenplaats en de locatie van stijpunten, vragen een zorgvuldige afweging. Voor deze afweging wordt door zowel de monumenten- en welstandscommissie als de RCE benadrukt dat een architectuur-, bouw- en kleurhistorisch onderzoek hieraan ten grondslag dient te liggen. Dit dient prioriteit te krijgen en bekend te zijn voordat begonnen wordt met de verdere planontwikkeling.

Zowel de RCE als de Monumentencommissie zijn content met het besluit dat de functie als bestuurscentrum van de stad voor het iconische stadhuis gecontinueerd wordt. Alle partijen zien dat de aanpak van het stadhuis een bijzondere opgave is die een intensievere samenwerking vraagt. Met de RCE, monumentencommissie/welstand is daarom afgesproken om in het ontwikkelproces meerdere keren tussentijds in een breder gremium met hen gesproken wordt over de ontwerprijping en keuzes. Daarnaast consulteert de stuurgroep de RCE bij de opdrachtformulering van het bouwhistorisch onderzoek. De intentie van alle partijen is om in de formele adviesaanvraag geen verrassingen over en weer te hebben, met respect voor ieders eigen belang. De stuurgroep is voornemens om direct na besluitvorming de genoemde onderzoeken te starten.

Conclusie: alle partijen zijn het erover eens dat het bouwhistorisch onderzoek met de waardestelling van de verschillende onderdelen van het stadhuis input en richting kan geven aan de planuitwerking. In de planuitwerking (van optie A of B) wordt hiervan gebruik gemaakt in de afweging tussen behoud, restauratie en revitalisatie op deze (gebouw)onderdelen. Dit leidt tot een integrale restauratie en revitalisatie afweging die dan maximaal recht doen aan de bouwhistorische waarde van het stadhuis.

Vervolg

Nadat uw raad een keuze heeft gemaakt welke optie verder uitgewerkt gaat worden, wordt een (definitief) gebouwspecifiek programma van eisen opgesteld, vindt de selectie van de architect en de adviseurs plaats en wordt opdracht gegeven voor de vervolgonderzoeken. Dit team gaat aan het werk om schetsontwerpen te maken en deze in overleg met de stuurgroep uit te werken tot een DO. Het DO wordt met de aanvraag van een uitvoeringkrediet aan uw raad ter vaststelling voorgelegd. Op blz. 23 van het rapport is de globale planning weergegeven.

Tussentijds wordt uw raad op de hoogte gesteld van de stand van zaken van het project.

Lange Termijn Agenda

N.v.t.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,
Peter den Oudsten

de secretaris,
Peter Teesink

Revitalisering Stadhuis Groningen

12 juni 2017 *Inclusief geactualiseerde teksten, d.d. 8 september 2017*

1. Inleiding en samenvatting

2. Bouwsteen: Raadzaal

3. Bouwsteen: Onderhoud, restauratie en revitalisering

4. Bouwsteen: Duurzaamheid

5. Bouwsteen: Representativiteit en publieksruimten

6. Bouwsteen: Flexibele werkomgeving en vergaderen

7. Financiën

8. Planning

Bijlagen

Inleiding en samenvatting	Raadzaal	Onderhoud, restauratie en revitalisering	Duurzaamheid	Representativiteit en publieksruimten	Flexibele werkomgeving en vergaderen	Financiën	Planning
---------------------------	----------	--	--------------	---------------------------------------	--------------------------------------	-----------	----------

1. Inleiding en samenvatting

Voor u ligt het eindresultaat van het ontwerp onderzoek naar de mogelijkheden voor het revitaliseren van het stadhuis in Groningen.

1.1 Achtergrond

Het stadhuis aan de Grote Markt in Groningen is meer dan 200 jaar oud en heeft visueel en functioneel een centrale plek in de stad. Het stadhuis is een rijksmonument en is in de negentiger jaren van de vorige eeuw voor het laatst (grootschalig) verbouwd. De functionaliteit en het gebruiksgemak kennen momenteel beperkingen, tevens is een grote onderhoudsbeurt nodig. Daarnaast wordt de gemeenteraad na de verkiezingen (in november 2018) als gevolg van de autonome groei (> 200.000 inwoners) uitgebreid met 6 leden, oftewel tot 45 raadsleden.

In de huidige opzet is er beperkt ruimte voor deze uitbreiding, waardoor de aanleiding ontstond voor onderzoek naar mogelijke scenario's om de raadzaal uit te breiden en het noodzakelijk onderhoud weg te werken, maar ook om de functionaliteiten te herijken/herpositioneren en het stadhuis opnieuw toekomstbestendig te maken.

1.2 Tijdsverloop

Het presidium heeft op 31 augustus 2016 ingestemd om het proces revitalisering stadhuis rechtstreeks voor 'vragen en bedenkingen' te agenderen voor de raadsvergadering op 28 september 2016.

Er is gestart met het opstellen van een **Globaal Programma van Eisen** (hierna: Globaal PvE). In het Globaal PvE waren een 0-scenario (minimaal noodzakelijk) en drie scenario's voor revitalisatie opgenomen welke waren opgebouwd uit verschillende bouwstenen. Het Globaal PvE is ter informatie gedeeld in de raadsvergadering van 28 september 2016. Hierbij is tevens goedkeuring gevraagd voor het starten van het ontwerp onderzoek.

Aan drie verschillende architecten is gevraagd om een **ontwerpend onderzoek** uit te voeren voor één van de drie revitalisatiescenario's. Op 4 november 2016 zijn de resultaten van het ontwerp onderzoek van de drie architecten in het stadhuis gepresenteerd.

Ontwerpend onderzoek

Het ontwerp onderzoek is een *verkenning* naar de (on)mogelijkheden van het stadhuis. Deze verkenning wordt gedaan aan de hand van plattegronden en beeldmateriaal. Het betreffen mogelijke denkrichtingen (ideeën), er is geen sprake van een ontwerp.

Deze bijeenkomst was onderdeel van **Let's Gro**. Aansluitend aan de presentatie vond een openbare discussie plaats. Tegelijkertijd is de website www.gemeente.groningen.nl/aanpakstadhuis in de lucht gegaan. Op deze website is een informatie filmpje geplaatst met uitleg over de aanleiding van het project en een globale duiding van de ideeën van de architecten. De stadgers konden gebruik maken van de mogelijkheid om een **publieksenquête** in te vullen. Op 12 november 2016 stond het stadhuis open voor het publiek en werden bezoekers rondgeleid door het gebouw. Ongeveer 100 mensen hebben van deze mogelijkheid gebruik gemaakt.

De resultaten van het ontwerp onderzoek zijn vervolgens besproken in een **werkbijeenkomst met de raad** op 1 maart 2017. Het doel van de werkbijeenkomst was om richtinggevend informatie op te halen om het Globaal PvE verder uit te werken.

Uit de werkbijeenkomst is onder andere opgehaald dat het wenselijk is om het onderhoud van het stadhuis op restauratieve wijze uit te voeren. Ook is in de werkbijeenkomst gebleken dat voor sommige bouwstenen aanvullend ontwerp onderzoek gewenst is om de richting te kunnen bepalen. Dit

Inleiding en samenvatting	Raadzaal	Onderhoud, restauratie en revitalisering	Duurzaamheid	Representativiteit en publieksruimten	Flexibele werkomgeving en vergaderen	Financiën	Planning
---------------------------	----------	--	--------------	---------------------------------------	--------------------------------------	-----------	----------

geldt bijvoorbeeld voor de raadzaal.

Naar aanleiding van de werkbijeenkomst met de raad is in april en mei aanvullend ontwerpend onderzoek gedaan naar de mogelijkheden. In dit document wordt per bouwsteen beschreven in welke mate wordt voldaan aan de eisen en wensen en welke kwaliteit wordt behaald.

1.3 De Bouwstenen

Het Globaal PvE voor het stadhuis is opgebouwd uit bouwstenen, zie ook figuur 1. Op basis van de bouwstenen hebben drie architecten het ontwerpend onderzoek uitgevoerd. De resultaten van het ontwerpend onderzoek zijn in de werkbijeenkomst met de raad besproken. Hierna volgt een korte toelichting van de huidige status per bouwsteen.

Raadzaal

De raadzaal dient te worden uitgebreid tot 45 plaatsen, daarnaast dient de raadzaal op meerdere onderdelen te worden verbeterd. In de werkbijeenkomst met de raad zijn de (on)mogelijkheden voor de raadzaal besproken, waarbij de raadzaal op de huidige locatie wordt uitgebreid dan wel wordt verplaatst naar elders in het stadhuis. In de werkbijeenkomst is opgehaald dat aanvullend ontwerpend onderzoek nodig is naar de raadzaal. De resultaten van dit onderzoek worden in dit document beschreven.

Onderhoud, restauratie en revitalisering

Het stadhuis is toe aan een onderhoudsbeurt. In de werkbijeenkomst met de raad is opgehaald dat het wenselijk is om het onderhoud restauratief uit te voeren. In het aanvullend

onderzoek is daarom uitgegaan van het restauratief onderhouden van het stadhuis.

Duurzaamheid

De gemeente Groningen heeft de ambitie om het stadhuis te verduurzamen en de klimaatbeheersing op orde te brengen. De mogelijkheden met betrekking tot duurzaamheid zijn in de werkbijeenkomst besproken. Uit de werkbijeenkomst is opgehaald dat het wenselijk is om variant 2 uit te voeren, afkomstig uit het onderzoek dat gedaan is naar mogelijke duurzaamheidsmaatregelen en besparingsopties. In het aanvullend onderzoek is daarom uitgegaan van het uitvoeren van variant 2 ten aanzien van duurzaamheid.

Representativiteit en publieksruimten

De representativiteit van het stadhuis wordt als onvoldoende ervaren en dient dan ook verbeterd te worden. De mogelijkheden voor verbetering zijn besproken tijdens de werkbijeenkomst. Uit de werkbijeenkomst is opgehaald dat aanvullend onderzoek wenselijk is naar de mogelijkheden voor het verbeteren van de representativiteit. De resultaten van dit onderzoek worden in dit document beschreven.

Flexibele werkomgeving en vergaderen

In de huidige situatie zijn de werkplekken in het stadhuis verspreid over alle verdiepingen. De ambitie is er om een flexibele werkomgeving te realiseren die bestaat uit persoonsgebonden en een flexibele werkplekken. Uit de werkbijeenkomst is opgehaald dat de raad het begrijpelijk vindt dat er gekeken wordt naar het beter benutten van de beschikbare ruimten. In dit document is verdere uitwerking

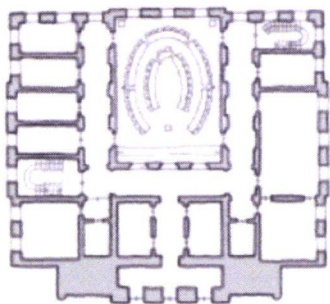

Figuur 1. Schematische weergave bouwstenen van werkbijeenkomst raad, d.d. 1 maart 2017

Inleiding en samenvatting	Raadzaal	Onderhoud, restauratie en revitalisering	Duurzaamheid	Representativiteit en publieksruimten	Flexibele werkomgeving en vergaderen	Financiën	Planning
---------------------------	----------	--	--------------	---------------------------------------	--------------------------------------	-----------	----------

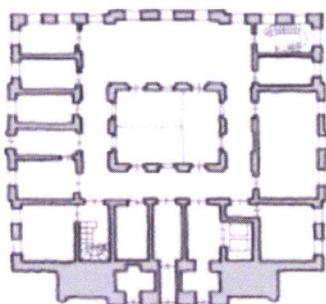
OPTIE A

Raadzaal begane grond

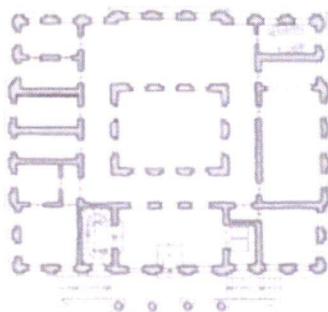

OPTIE B

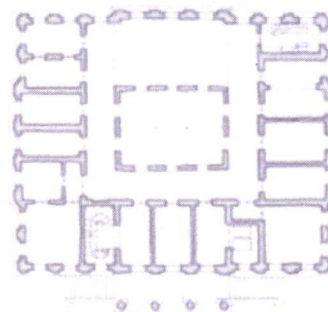
Raadzaal 3e verdieping

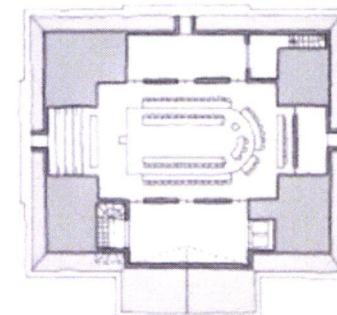
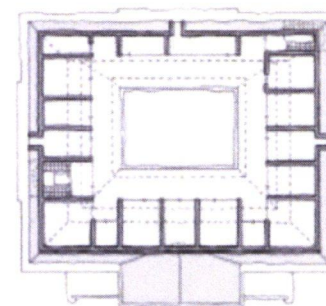
Plattegrond begane grond

Plattegrond 1e verdieping

Plattegrond 2e verdieping

Plattegrond 3e verdieping

Figuur 3. Samenvatting optie A en optie B, middels plattegronden per verdieping

Inleiding en samenvatting	Raadzaal	Onderhoud, restauratie en revitalisering	Duurzaamheid	Representativiteit en publieksruimten	Flexibele werkomgeving en vergaderen	Financiën	Planning
---------------------------	----------	--	--------------	---------------------------------------	--------------------------------------	-----------	----------

<u>Bouwsteen:</u>	Optie A Raadzaal huidige locatie	Optie B Raadzaal 3e verdieping
Raadzaal		
- Uitbreiding tot 45 plaatsen mogelijk	■	■
- Verbetering zichtlijnen (debat)	■	■
- Verbetering zicht op presentatiemiddelen	■	■
- Recht doen aan het dualisme	■	■
- Raad niet met rug naar het publiek	■	■
- Multifunctioneel gebruik raadzaal	■	■
- Uitbreiding publiektribune (nu 67 plaatsen)	■	■
- Verbetering klimaatbeheersing	■	■
- Toegankelijkheid (afstand naar raadzaal vanaf entree)	■	■
- Mogelijkheid toevoegen interruptiepodium	■	■
- Toekomstbestendigheid (flexibiliteit)	■	■
Onderhoud, restauratie en revitalisering	gelijk	gelijk
Duurzaamheid	gelijk	gelijk
Representativiteit en publieksruimten	gelijk	gelijk
Flexibele werkomgeving en vergaderen	gelijk	gelijk
Financiën - Investeringskosten (eenmalig, incl. dekking)	€ 1.256 miljoen	€ 1.136 miljoen
Financiën - Jaarlasten (op basis van de netto investeringskosten)	€ 516.000	€ 589.000

Figuur 4. Samenvatting optie A en optie B, kwalitatief

Inleiding en samenvatting	Raadzaal	Onderhoud, restauratie en revitalisering	Duurzaamheid	Representativiteit en publieksruimten	Flexibele werkomgeving en vergaderen	Financiën	Planning
---------------------------	-----------------	--	--------------	---------------------------------------	--------------------------------------	-----------	----------

2. Raadzaal

2.1 Inleiding

In de werkbijeenkomst met de raad op 1 maart 2017 is gebleken dat er aanvullend onderzoek nodig is om besluitvorming over de raadzaal te kunnen laten plaatsvinden.

In de werkbijeenkomst met de raad is opgehaald dat het goed functioneren van de raadzaal een strikte eis is, bij voorkeur op de huidige locatie. Indien dit niet op de huidige locatie mogelijk is dan is het verplaatsen van de raadzaal naar elders in het stadhuis denkbaar. Het Globaal PvE voor de raadzaal zoals het er lag is naar aanleiding van de werkbijeenkomst aangepast en opgenomen in de 'Terugkoppeling werkbijeenkomst, d.d. 1 maart 2017'. Dit Globaal PvE heeft als vertrekpunt gediend voor het aanvullend onderzoek.

Uit het aanvullend onderzoek blijkt dat bij de raadzaal op de huidige locatie niet aan alle gestelde wensen en eisen kan worden voldaan. Daarom is er naast optie A - raadzaal op huidige locatie, nog een optie uitgewerkt, namelijk optie B - raadzaal op 3e verdieping.

In de volgende paragrafen worden de twee opties beschreven, er wordt aangegeven in welke mate ze wel en niet voldoen en wat de kwaliteit van de opties is.

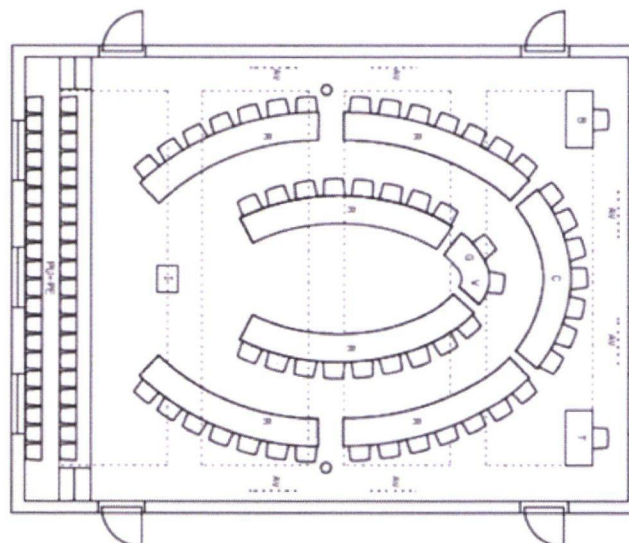
Figuur 5. Meest optimale opstelling huidige raadzaal, optie A

2.2 Optie A - Raadzaal huidige locatie

Voor de huidige raadzaal is een inpassingsstudie uitgevoerd om te kunnen bepalen welke opstellingen mogelijk zijn. Hierbij zijn onder andere de opstellingen in een cirkel, ellips, vierhoek, U-opstelling en rijen onderzocht.

Er is gestreefd naar de naar de meest optimale opstelling, waarbij aan zoveel mogelijk eisen en wensen tegemoet wordt gekomen. De resultaten van de inpassingsstudie zijn in bijlage 1 toegevoegd.

Uit de inpassingsstudie blijkt dat de meervoudige ellips in een U-vorm de meest optimale opstelling is. Hierbij is uitgegaan van dezelfde stoel- en tafelfafmeting als in de huidige situatie. In figuur 5 wordt deze opstelling weergegeven. Zie ook bijlage 2 voor de resultaten van het aanvullend onderzoek, inclusief de legenda voor de gehanteerde letters in figuur 5.

2.2.1 Voor- en nadelen

De meervoudige ellips in u-vorm voldoet op de volgende onderdelen:

- Uitbreiding naar 45 plaatsen is mogelijk
- De raadzaal doet recht aan het dualisme; er is sprake van een gelijkwaardige opstelling van college en raad
- Zichtlijnen worden grotendeels verbeterd ten behoeve van het debatteren (elkaar kunnen aankijken)
- Verbetering klimaatbeheersing
- Beperkt aantal plaatsen zit met rug naar het publiek

Maar op onderdelen ook niet:

- Het aantal publieksplaatsen wordt verminderd tot 40 plaatsen (nu zijn er 67 publieksplaatsen)
- Zichtlijnen op de presentatiemiddelen is lastig op te lossen
- Te veel functies in een (te) kleine en lage ruimte (niet in verhouding)
- Beperkte mogelijkheden in variatie opstelling
- Onvoldoende flexibiliteit om eventuele gewenste aanpassingen in de toekomst op te kunnen vangen
- Multifunctioneel gebruik van de ruimte beperkt mogelijk
- Eventueel toevoegen spreekgestoelte niet mogelijk
- Krappe looplijnen

Inleiding en samenvatting	Raadzaal	Onderhoud, restauratie en revitalisering	Duurzaamheid	Representativiteit en publieksruimten	Flexibele werkomgeving en vergaderen	Financiën	Planning
---------------------------	-----------------	--	--------------	---------------------------------------	--------------------------------------	-----------	----------

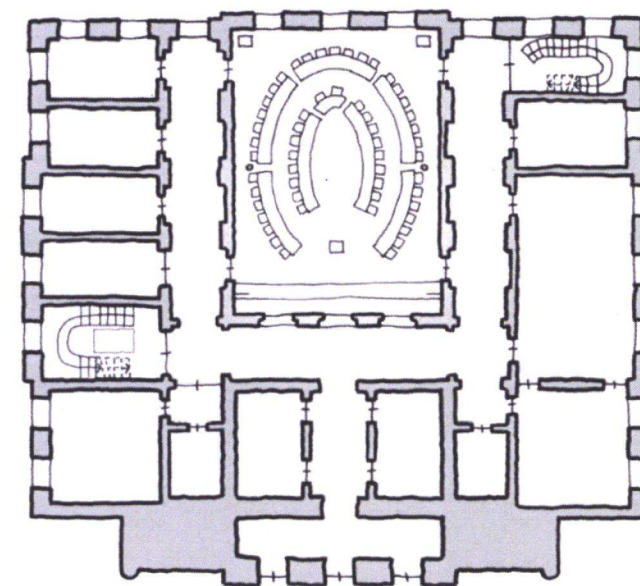
Uit de inpassingsstudie blijkt dat een opstelling te realiseren is die voldoet aan het realiseren van 45 plaatsen, waarmee de zichtlijnen grotendeels worden verbeterd en waarbij recht wordt gedaan aan het dualisme. Op de overige onderdelen wordt echter niet voldaan, waardoor compromissen gesloten dienen te worden ten aanzien van het optimaal functioneren van de raadzaal.

Om een indruk te geven van de toekomstige situatie is in figuur 6 een impressie toegevoegd.

Figuur 6. Impressie raadzaal op huidige locatie, optie A

In optie A blijven de trappen en lift op dezelfde plek, zoals weergegeven op de plattegrond van de begane grond in figuur 7. Indien de raadzaal op de huidige plek blijft zal de 3e verdieping worden aangepakt waarbij onder andere aan de binnenzijde een glaskap wordt gemaakt om meer daglichttoetreding te realiseren. Dit wordt verderop in het document nader toegelicht.

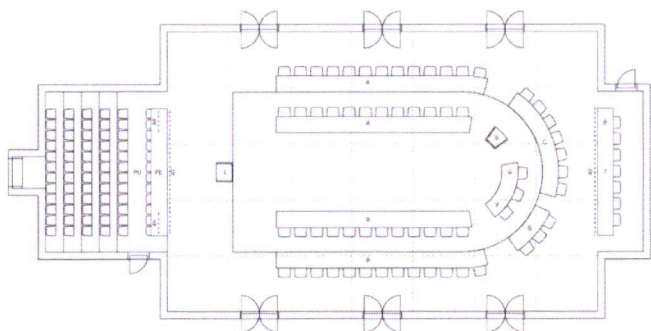
Figuur 7. Plattegrond begane grond, optie A

Inleiding en samenvatting	Raadzaal	Onderhoud, restauratie en revitalisering	Duurzaamheid	Representativiteit en publieksruimten	Flexibele werkomgeving en vergaderen	Financiën	Planning
---------------------------	-----------------	--	--------------	---------------------------------------	--------------------------------------	-----------	----------

2.3 Optie B - Raadzaal 3e verdieping

De raad heeft aangegeven dat het goed functioneren van de raadzaal een strikte eis is. In optie A kan niet aan alle eisen en wensen worden voldaan, daarom is ook de optie onderzocht om de raadzaal te verplaatsen naar de 3e verdieping.

Indien de raadzaal verplaatst wordt kan de opstelling worden gerealiseerd die voldoet aan de eisen en wensen. In figuur 8 is deze opstelling weergegeven.

Figuur 8. Meest optimale opstelling raadzaal 3e verdieping

In optie B wordt een nieuw dak 'opgelicht' boven het bestaande. Hierdoor kan daglicht de zaal instromen. De publiekstribune (oplopend) kan aan de linkerzijde worden gerealiseerd. De techniekdesk met zitplaats voor de bode aan de rechterzijde. Zie ook bijlage 2 voor de resultaten van het aanvullend ontwerpend onderzoek, inclusief de legenda voor de gehanteerde letters in figuur 8.

2.3.1 Voor- en nadelen

Indien de raadzaal wordt verplaatst naar de 3e verdieping wordt voldaan aan de volgende onderdelen:

- Uitbreiding naar 45 plaatsen en nieuwe opstelling met voldoende ruimte mogelijk (eventueel tot 50 plaatsen)
- Het aantal publieksplaatsen wordt uitgebreid tot 72 plaatsen (nu zijn er 67 publieksplaatsen)
- Prominente locatie in gebouw
- Verbetering klimaatbeheersing en (positionering) presentatiemiddelen mogelijk
- Voldoende flexibiliteit om eventuele gewenste aan-

passingen in de toekomst op te kunnen vangen

- Multifunctioneel gebruik mogelijk: bijeenkomsten, receptie etc.
- Van meest onaantrekkelijke naar meest aantrekkelijk ruimte

In deze optie kan een raadzaal worden gerealiseerd die voldoet aan de eisen en wensen. Hiermee wordt voldaan aan de wens om een goed functionerende raadzaal te realiseren.

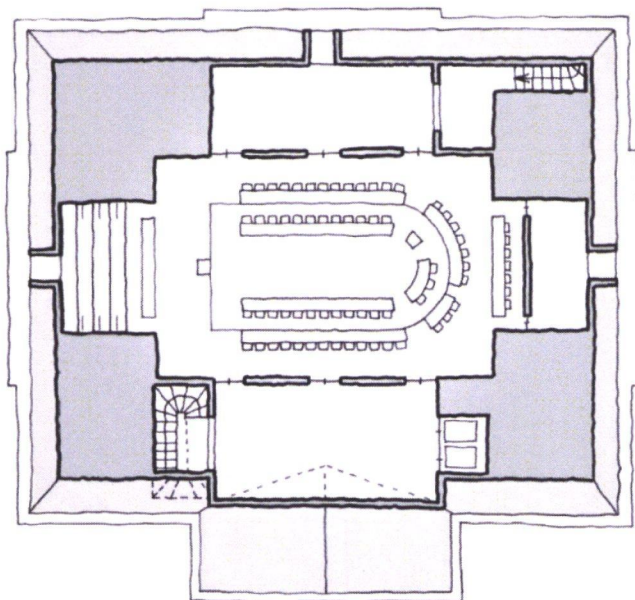
Om een beeld te geven van de toekomstige situatie is in figuur 9 een impressie van de raadzaal op de 3e verdieping toegevoegd.

Figuur 9. Impressie raadzaal op 3e verdieping, optie B

Inleiding en samenvatting	Raadzaal	Onderhoud, restauratie en revitalisering	Duurzaamheid	Representativiteit en publieksruimten	Flexibele werkomgeving en vergaderen	Financiën	Planning
---------------------------	-----------------	--	--------------	---------------------------------------	--------------------------------------	-----------	----------

In deze optie worden de trappen en liften verplaatst (in optie A blijven de trappen en lift op dezelfde plek), zie ook figuur 10. Het verplaatsen van de raadzaal naar de derde verdieping betekent daarnaast dat er ruimte wordt vrijgespeeld voor een andere functie in de huidige raadzaal. Dit wordt verder op in het document nader toegelicht.

Figuur 10. Plattegrond 3e verdieping, optie B

Inleiding en samenvatting	Raadzaal	Onderhoud, restauratie en revitalisering	Duurzaamheid	Representativiteit en publieksruimten	Flexibele werkomgeving en vergaderen	Financiën	Planning
---------------------------	----------	--	--------------	---------------------------------------	--------------------------------------	-----------	----------

3. Onderhoud, restauratie en revitalisering

3.1 Onderhoud

Het stadhuis is toe aan een onderhoudsbeurt. Het volgende onderhoud dient minimaal te worden uitgevoerd (uit het meerjarenonderhoudsplan):

- Schilderwerk binnen en buiten
- Vervangen verlichting door LED verlichting
- Vervangen vloerbedekking
- Herstel glazen vloer atrium
- Schoonmaken gevel, incl. herstel voegwerk
- Onderhoud buiten trap entree voorzijde
- Vervangen verwarmingsinstallaties en ventilatie

Omdat bij vervanging wordt uitgegaan van duurzamere varianten verbetert dit de energieprestatie (bijvoorbeeld een energiezuinigere CV en de verlichting in LED).

3.2 Restauratie

In de werkbijeenkomst met de raad is aangegeven dat het wenselijk is dat het onderhoud op een restauratieve wijze wordt uitgevoerd, waarbij het stadhuis in vroegere staat wordt hersteld. Dit betekent dat eerst een studie wordt gedaan naar de ontstaansgeschiedenis van het stadhuis en de kernwaarden van de neoclassicistisch architectuur.

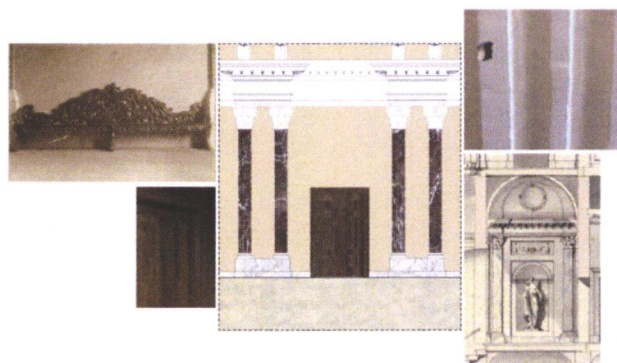
Het onderhoud van de structuur van het gebouw (gevel, entree, ontsluiting en stijpunten) wordt restauratief uitgevoerd. Aan de ontsluiting 'hangen' de verschillende ruimten.

Het restauratief onderhouden betekent onder andere dat de marmeren vloerafwerking wordt hersteld (de vloerbedekking wordt verwijderd) en er worden hangende armaturen geplaatst (in plaats van indirecte plafond verlichting). Naast de ontsluiting van het gebouw worden de volgende publieke ruimten gerestaureerd:

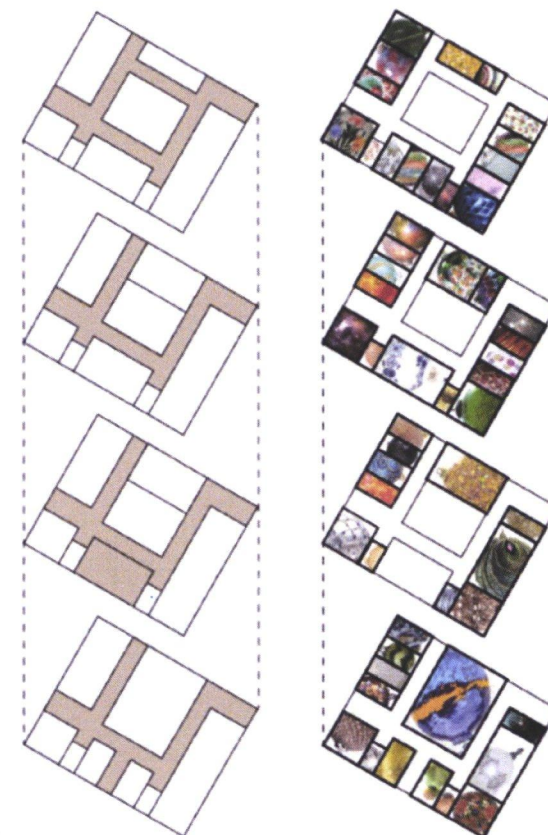
- Ontvangstruimte
- Trouwzaal
- Leeskamer
- Oude raadzaal

Er wordt een basis restauratie voorgesteld voor beide opties. Dit betekent dat in beide opties op gelijke wijze het restauratief onderhoud wordt uitgevoerd. Voor specifieke ruimten (bijvoorbeeld de oude raadzaal en de trouwzaal) wordt de monumentale waarde verder hersteld /versterkt door meer aandacht voor details en een kwalitatief hogere uitstraling.

In de volgende fase wordt nader onderzoek gedaan naar eventuele auteursrechten van het plafond en de vloerbedekking in de gang op de 1e en 2e verdieping.

Figuur 11. restauratief onderhouden stadhuis

Figuur 12. Ontsluiting op restauratieve wijze hersteld

Inleiding en samenvatting	Raadzaal	Onderhoud, restauratie en revitalisering	Duurzaamheid	Representativiteit en publieksruimten	Flexibele werkomgeving en vergaderen	Financiën	Planning
---------------------------	----------	--	--------------	---------------------------------------	--------------------------------------	-----------	----------

3.3 Revitalisering

Naast het op restauratieve wijze onderhouden van het stadhuis wordt voorgesteld om in beide opties de volgende onderdelen in het stadhuis aan te pakken om het stadhuis toekomstbestendig te maken:

- Vernieuwen trap achterzijde naar volwaardig stijgpunt
- Schilderen trappenhuis / lift
- Vernieuwen toiletgroepen
- Vernieuwen pantry / repro
- Ruimte voor de bodes
- Aanpassing van de constructie 1e en 2e verdieping
- Flexplekken, werkplekken B&W en GMT
- Aanpassing van het huidige atrium tot gebruikruimte

Afhankelijk van de keuze voor de plek van de raadzaal dient ook de begane grond en de 3e verdieping te worden aangepakt.

3.3.1 Optie A - Raadzaal huidige locatie

Bij optie A worden de volgende onderdelen aanvullend aangepakt. Deze werkzaamheden dienen te worden uitgevoerd indien de raadzaal op de huidige locatie blijft, en waarbij op de 3e verdieping de kap aan de binnenzijde wordt opengemaakt en een glaskap wordt gerealiseerd.

- Verwijderen binnenzijde kap en aanbrengen glazen dakvlak aan de binnenzijde
- Realiseren vergaderkamers op 3e verdieping

- Toevoegen glaswanden ten behoeve van daglichttoetreding vergaderkamers

Zie ook figuur 13 voor een impressie van de 3e verdieping bij optie A.

Figuur 13. Impressie optie A - Aanpassing 3e verdieping (in de impressie zijn de tussenwanden weggelaten)

Inleiding en samenvatting	Raadzaal	Onderhoud, restauratie en revitalisering	Duurzaamheid	Representativiteit en publieksruimten	Flexibele werkomgeving en vergaderen	Financiën	Planning
---------------------------	----------	--	--------------	---------------------------------------	--------------------------------------	-----------	----------

3.3.2 Optie B - Raadzaal 3e verdieping

Zoals eerder beschreven worden in optie B de trappen en liften verplaatst (in optie A blijven de trappen en lift op dezelfde plek). Dit betekent dat vanaf de centrale hal de trappen en lift bereikbaar zijn. Hierdoor kunnen bezoekers zich vanuit de centrale hal rechtstreeks naar boven verplaatsen, bezoekers hoeven hierdoor geen andere ruimten in het stadhuis te betreden. In figuur 14 is een impressie opgenomen van de centrale hal.

Bij optie B worden de volgende onderdelen ten aanzien van de revitalisering aanvullend aangepakt. Deze werkzaamheden dienen te worden uitgevoerd bij het verplaatsen van de raadzaal naar de 3e verdieping.

- Techniekruimtes rondom raadzaal 3e verdieping
- Ombouw huidige raadzaal naar bijvoorbeeld vergaderruimten

Figuur 14. Impressie optie B - trappen en lift vanaf de centrale hal bereikbaar (zicht met rug naar entree)

Inleiding en samenvatting	Raadzaal	Onderhoud, restauratie en revitalisering	Duurzaamheid	Representativiteit en publieksruimten	Flexibele werkomgeving en vergaderen	Financiën	Planning
---------------------------	----------	--	--------------	---------------------------------------	--------------------------------------	-----------	----------

3.4 Overige onderdelen

In de volgende paragrafen worden de onderdelen toegankelijkheid & beveiliging, brandveiligheid, **monumenten-/welstandscommissie en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (hierna: RCE)** voor de beide opties beschreven.

3.4.1 Toegankelijkheid & beveiliging

Een van de aandachtspunten die is genoemd in de werkbijeenkomst met de raad is de huidige toegankelijkheid van het stadhuis. Ten aanzien van de toegankelijkheid wordt in beide opties de entree aangepast, zodat de toegang van het stadhuis wordt verbeterd.

In optie A blijft de toegankelijkheid verder gelijk aan de huidige situatie. De entree van de raadzaal via een achter ingang of andere verdieping is hierbij suboptimaal.

In optie B wordt de toegankelijkheid verder verbeterd omdat de trappen en lift worden verplaatst naar de entree. Waarvoor bezoekers zich vanaf de centrale hal rechtstreeks naar de raadzaal op de 3e verdieping kunnen verplaatsen. Ook in optie B is de entree van de raadzaal op een andere verdieping en hierdoor suboptimaal.

Naast de toegankelijkheid wordt ook de beveiliging van het stadhuis in optie B verbeterd. Doordat in optie B bezoekers zich rechtstreeks naar de 3e verdieping kunnen verplaatsen hoeven bezoekers geen andere ruimten in het stadhuis te betreden.

3.4.2 Brandveiligheid

Een van de aandachtspunten die werd genoemd in de werk-

bijeenkomst met de raad is de brandveiligheid. Beide opties zijn getoetst op brandveiligheid. Voor wat betreft het aspect veilig vluchten zijn in deze eerste verkenning naar brandveiligheid de nieuwbouwvoorschriften gehanteerd. De persoonlijke veiligheid van aanwezigen voldoet daarmee aan de meest recente voorschriften die ook voor nieuw te bouwen gebouwen gelden. Uit de toets komen de volgende bevindingen naar voren.

Optie A - Raadzaal huidige locatie

- Er zijn twee trappenhuizen aanwezig in het stadhuis. Een van deze twee trappen moet een directe uitgang naar buiten bezitten. Deze mogelijkheid is goed in te passen in deze optie.
- Met de trappenhuizen wordt geschat dat een bezetting van 100 tot 120 personen per verdieping mogelijk moet zijn. Op de begane grond is dit ca. 400 personen. Wanneer een hogere bezetting gewenst is dan is dit op te vangen door voor de trappenhuizen voorruimtes te realiseren om alle personen op een bouwlaag vlot op te vangen. De bezetting kan daarmee worden verruimd naar circa 200 tot 250 personen per bouwlaag.

Aantal toelaatbare personen in optie A:

- Begane grond: ca. 400 personen
- Eerste verdieping ca. 100-250 personen
- Tweede verdieping ca. 100-250 personen
- Derde verdieping ca. 100-250 personen

Optie B - Raadzaal 3e verdieping

- Ook in optie B zijn twee trappenhuizen aanwezig. Voordeel van optie B is dat het trappenhuis aan de voorzijde op de eerste verdieping via de statietrappen een uitgang heeft direct naar buiten. In optie B hoeven dus geen aanvullende maatregelen genomen te worden.
- Het aantal personen dat toelaatbaar is per verdieping is daarnaast hoger dan in optie A. De reden daarvoor is dat in deze optie de voorruimte bij de lift kan dienen als opvangruimte. Bij brand op de eerste en derde verdieping kunnen de aanwezigen dan snel een veilig heenkomen zoeken.

Aantal toelaatbare personen in optie B:

- Begane grond: ca. 400 personen
- Eerste verdieping ca. 350 personen
- Tweede verdieping ca. 170 personen
- Derde verdieping ca. 400 personen

3.4.3 Monumenten-/welstandscommissie en RCE

Aandachtspunt bij de voorgestelde opties is de opstelling van de **monumenten-/welstandscommissie, de RCE** en het streven naar reversibiliteit (omkeerbaarheid van de ingrepen). In beide opties worden in meer of minder mate ingrepen gedaan in het gebouw.

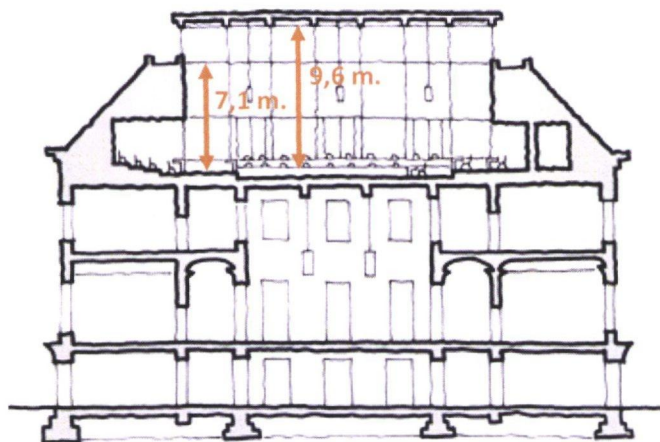
Een ander aspect dat mee kan spelen is de verschijningsvorm van het gerenoveerde gebouw. Bij optie B wordt een nieuw

Inleiding en samenvatting	Raadzaal	Onderhoud, restauratie en revitalisering	Duurzaamheid	Representativiteit en publieksruimten	Flexibele werkomgeving en vergaderen	Financiën	Planning
---------------------------	----------	--	--------------	---------------------------------------	--------------------------------------	-----------	----------

dak 'opgelicht' boven het bestaande, zie ook figuur 15.

Hierdoor kan daglicht de zaal instromen. De mate waarin het nieuwe dak mag en wenselijk is om hierboven uit te steken is een onderwerp dat in de volgende fase verder aan bod kan komen. In het geval er geen delen mogen uitsteken zal de raadzaal circa 7,1 meter hoog bedragen. Dit is ongeveer 3,5 meter meer dan de huidige raadzaal (huidige raadzaal is 3,6 meter hoog).

In juli en augustus hebben reeds gesprekken plaatsgevonden met de monumenten-/welstandscommissie en de RCE over de ontwerpende onderzoeken.*

Figuur 15. Doorsnede raadzaal op 3e verdieping

*De gespreksverslagen met de monumenten-/welstandscommissie en RCE zijn opgenomen in de raadsstukken.

Inleiding en samenvatting	Raadzaal	Onderhoud, restauratie en revitalisering	Duurzaamheid	Representativiteit en publieksruimten	Flexibele werkomgeving en vergaderen	Financiën	Planning
---------------------------	----------	--	--------------	---------------------------------------	--------------------------------------	-----------	----------

4. Duurzaamheid

4.1 Inleiding

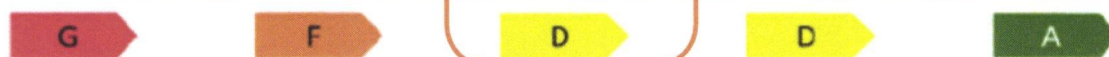
De gemeente Groningen heeft de ambitie om het stadhuis te verduurzamen en de klimaatbeheersing op orde te brengen. Duurzaamheid dient, naast duurzaamheid in gedrag en in gebruik van het gebouw, gevonden te worden in technische oplossingen. Hiervoor heeft M³ energie adviseurs op verzoek van Gresco een quick scan (d.d. 2 november 2015) gemaakt van mogelijke duurzaamheidsmaatregelen en besparingsopties. De voorgestelde varianten zijn besproken in de werkbijeenkomst met de raad. Uit de werkbijeenkomst is opgehaald dat het wenselijk is om variant 2 uit te voeren, met nader onderzoek naar innovatieve toepassingen (meer investeren in duurzaamheid om geld terug te verdienen). In variant 2 wordt het meeste rendement behaald (kosten vs. comfort).

4.2 Onderdelen bouwsteen duurzaamheid

In variant 2 wordt de volgende type maatregelen genomen, of vervangende maatregelen die hetzelfde duurzaamheidsniveau bewerkstelligen:

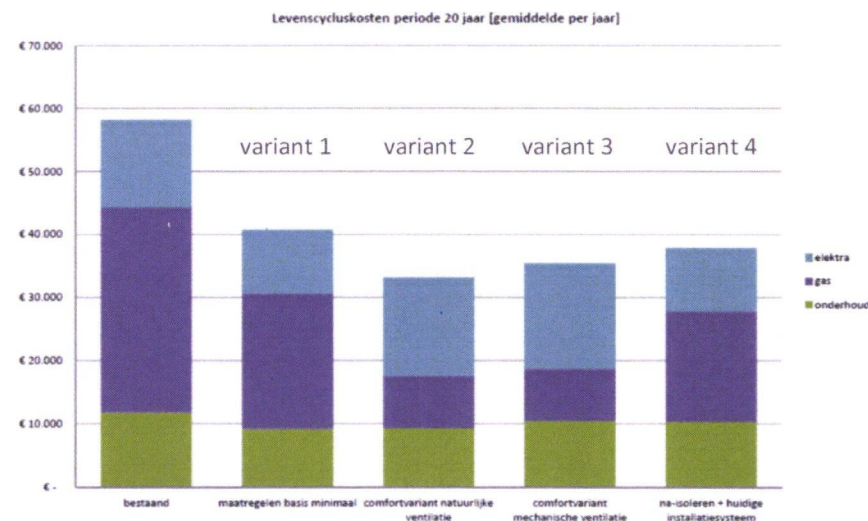
- Vervangen beglazing door isolatieglas (HR monumentenglas)
- Naisoleren kap en zoldervloer
- Warmtepompsysteem en HR-ketel bivalent
- Bodemsysteem duurzame koeling
- LED lichtplan
- PV panelen binnendaken

Referentie	Variante 1	Variante 2	Variante 3	Variante 4
Bestaand	maatregelen basis minimaal	comfortvariant natuurlijke ventilatie	comfortvariant mechanische ventilatie	na-isoleren + huidige installatiesysteem
Gevel ongeïsoleerd	Gevel ongeïsoleerd	Gevel ongeïsoleerd	Gevel ongeïsoleerd	Gevel isoleren binnenzijde X
Ramen enkel glas	Achterzetramen	monumentenglas HR	monumentenglas HR	monumentenglas HR
Zoldervloer ongeïsoleerd	Zoldervloer isoleren	Zoldervloer isoleren	Zoldervloer isoleren	Zoldervloer isoleren
Hellend dak ongeïsoleerd	Hellend dak fractiekamers isoleren	Hellend dak fractiekamers isoleren	Hellend dak fractiekamers isoleren	Hellend dak fractiekamers isoleren
Natuurlijke ventilatie [matige werking]	Natuurlijke ventilatie [matige werking]	Natuurlijke ventilatie [matige werking]	MV balans met warmtetrugwinning X	Natuurlijke ventilatie [matige werking]
HR107 CV ketel	HR107 CV ketel	Warmtepompsysteem-HR107 CV ketel bivalent	Warmtepompsysteem-HR107 CV ketel bivalent	HR107 CV ketel
Compressor koelmachine [tbv raadzaal]	Compressor koelmachine [tbv raadzaal]	Compressor koelmachine [tbv raadzaal] + bodemsysteem duurzame koeling	Compressor koelmachine [tbv raadzaal] + bodemsysteem duurzame koeling	Compressor koelmachine [tbv raadzaal]
bestaand radiatorensysteem	bestaand radiatorensysteem met intelligente zoneschakeling/regeltechniek	nieuwe W-installatie verwarming met Lage temperatuurverwarming + koeling in werkvertrekken	idem als variant 2 + uitbreiding met een luchtverversingsysteem ventilatie	idem als variant 1
gedateerde verlichtingsystemen	LED lichtplan	LED lichtplan	LED lichtplan	LED lichtplan
160m2 PV paneel binnendaken	160m2 PV paneel binnendaken i	160m2 PV paneel binnendaken i	160m2 PV paneel binnendaken i	160m2 PV paneel binnendaken i

Aandachtspunten:

- **i** PV oppervlak afhankelijk van dakoplossing, inpassing vraagt aandacht
- **X** het isoleren van de gevel aan de binnenzijde bij variant 4 en MV balans in variant 3 conflicteert met restauratie-aanpak

Inleiding en samenvatting	Raadzaal	Onderhoud, restauratie en revitalisering	Duurzaamheid	Representativiteit en publieksruimten	Flexibele werkomgeving en vergaderen	Financiën	Planning
---------------------------	----------	--	--------------	--	--------------------------------------	-----------	----------

5. Representativiteit en publieksruimten

5.1 Inleiding

De representativiteit van het stadhuis en met name het interieur wordt als ondermaats ervaren. Voor ontvangsten en officiële gelegenheden wordt momenteel veelal naar andere locaties uitgeweken.

Doel is om de representativiteit van het stadhuis passend te maken aan wat men mag verwachten bij een stadhuis van de zevende stad van Nederland. Waarbij de representativiteit ook meer aansluit bij de status als rijksmonument.

In de werkbijeenkomst met de raad is daarnaast opgehaald dat het wenselijk is dat de representativiteit van het stadhuis wordt verbeterd:

- Met respect voor het gebouw (maar het hoeft geen cultuurhistorisch museum te worden)
- Met eenheid in het interieur, en dat de
- Interieur inrichting duurzaam van karakter is

5.2 Onderdelen bouwsteen representativiteit

Naar aanleiding van de opgehaalde informatie uit de werkbijeenkomst is op de volgende manier invulling gegeven aan het verder verbeteren van de representativiteit. Kenmerkende maatregelen die onderdeel zijn van deze bouwsteen zijn:

- Een verdere kwaliteitsverbetering van de algemene, representatieve ruimten die gebruikt worden voor ontvangsten en officiële gelegenheden, door meer aandacht voor details en een kwalitatief hogere uitstraling.

- Nieuw meubilair in samenhang met de architectuur en interieur
- Passende kwaliteit afwerking (vloeren, wanden, plafonds)

Ook het uitvoeren van het onderhoud op restauratieve wijze (zoals het vervangen van de vloerbedekking en het schilderwerk, maar ook door bijvoorbeeld het plaatsen van hangende armaturen in plaats van indirecte plafond verlichting), draagt bij aan verbetering van de representativiteit.

Figuur 16. Referenties representativiteit en publieksruimten afkomstig uit werkboek, d.d. 1 maart 2017

Inleiding en samenvatting	Raadzaal	Onderhoud, restauratie en revitalisering	Duurzaamheid	Representativiteit en publieksruimten	Flexibele werkomgeving en vergaderen	Financiën	Planning
---------------------------	----------	--	--------------	---------------------------------------	---	-----------	----------

6. Flexibele werkomgeving en vergaderen

6.1 Flexibele werkomgeving en vergaderen

In de huidige situatie zijn de werkplekken in het stadhuis verspreid over alle verdiepingen. De ambitie is er om een flexibele werkomgeving te realiseren die bestaat uit persoonsgebonden en flexibele werkplekken. Uitgangspunt voor de flexibele werkomgeving is meer gedeeld gebruik van werkplekken om de bezetting en benutting van werkplekken te verbeteren.

In de werkbijeenkomst is opgehaald dat het begrijpelijk is dat er gekeken wordt naar het beter benutten van de beschikbare ruimten. Daarnaast is opgehaald dat:

- Het wenselijk is om de 3e verdieping aan te passen, onder andere om meer daglicht te verkrijgen
- momenteel de grotere fracties beschikken over een werkkamer die losgekoppeld is van de vergaderkamer. Dit lijkt een werkbare oplossing voor meer fracties

Van hieruit is vertrekpunt geweest:

- Een eigen fractiekamer voor geconcentreerd overleg, werken, opslag, vertrouwelijkheid en het behouden eigen identiteit
- Losse vergaderruimten die door verschillende fracties gebruikt kunnen worden, maar die ook door anderen te gebruiken zijn
- Om ergens in (de nabijheid van) het stadhuis de mo-

gelijkheid te hebben om in klein gezelschap (vertrouwelijke) ontvangsten te kunnen doen

- Een concentratie werkplek dient beschikbaar te zijn om een motie te kunnen schrijven/uitwerken

In beide opties zit voldoende flexibiliteit om de eisen en wensen te kunnen realiseren. Daarom is er in deze fase voor gekozen nog geen verdere invulling te geven aan de flexibele werkomgeving en het vergaderen (wie en wat komt waar).

De eerste en tweede verdieping zijn in beide opties daarom ook gelijk uitgewerkt. De keuze voor de plek van de raadzaal hoeft namelijk geen invloed te hebben op de invulling van deze twee verdiepingen. In de volgende fase wordt verdere uitwerking gegeven aan de invulling van deze twee verdiepingen.

De invulling van de begane grond en de 3e verdieping is echter wel afhankelijk van de keuze voor de locatie van de raadzaal. Dit wordt in de volgende paragrafen nader toegelicht.

Figuur 17. Referenties flexibele werkomgeving en vergaderen afkomstig uit werkboek, d.d. 1 maart 2017

Inleiding en samenvatting	Raadzaal	Onderhoud, restauratie en revitalisering	Duurzaamheid	Representativiteit en publieksruimten	Flexibele werkomgeving en vergaderen	Financiën	Planning
---------------------------	----------	--	--------------	---------------------------------------	--------------------------------------	-----------	----------

6.2 Optie A - 1e t/m 3e verdieping

Indien de raadzaal op de huidige locatie blijft wordt de 3e verdieping aangepakt. Momenteel is dit geen fijne verdieping om te werken en is er sprake van onvoldoende daglicht.

Bij optie A wordt daarom voorgesteld om de 3e verdieping aan te pakken. Middels het toepassen van een glazen dakvlak aan de binnenzijde wordt meer daglichttoetreding gerealiseerd. Zie ook figuur 13 op bladzijde 13 voor een impressie. Door de werkruimten ook aan de gevelzijde te plaatsen wordt meer ruimtelijkheid gecreëerd op de 3e verdieping. Hier kunnen bijvoorbeeld werkplekken of vergaderkamers gerealiseerd worden.

6.3 Optie B - begane grond t/m 2e verdieping

Indien de raadzaal wordt verplaatst naar de 3e verdieping komt de ruimte van de huidige raadzaal vrij. De huidige raadzaal zal geschikt gemaakt worden voor een andere functie. Hier kunnen bijvoorbeeld werkplekken en/of vergaderruimten gerealiseerd worden. Door het situeren van de raadzaal op de 3e verdieping ontstaat in het bestaande gebouw meer ruimte voor het realiseren van flexibele werkomgevingen en grotere vergaderruimten. Mocht de raad in de toekomst willen besluiten op een andere manier te willen vergaderen (politiek café, gelijktijdige raadscommissies, etc.) dan biedt optie B hier mogelijkheid toe.

Inleiding en samenvatting	Raadzaal	Onderhoud, restauratie en revitalisering	Duurzaamheid	Representativiteit en publieksruimten	Flexibele werkomgeving en vergaderen	Financiën	Planning
---------------------------	----------	--	--------------	---------------------------------------	--------------------------------------	-----------	----------

7. Financiën

7.1 Toelichting

De kosten van beide opties zijn geraamd. Dit is een globale raming op basis van kengetallen. De kosten zijn opgesplitst in incidentele en structurele lasten.

7.2 Uitgangspunten

De bedragen zoals hiernaast weergegeven zijn gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- Bij de berekening van de structurele lasten is de voorgestelde ROP (rente-omslag percentage) 2018 van 2,0% aangehouden
- Afschrijvingstermijnen zijn conform de gemeentelijke richtlijnen
- De onroerend goed investeringen worden afgeschreven tot een restwaarde van 25% van de investering. Dit is conform de financiële verordening mogelijk voor gemeentelijk kernvastgoed en parkeergarages
- De investeringskosten zijn exclusief BTW, prijspeil 2017, er is geen rekening gehouden met indexering

7.3 Verhuizen en tijdelijke huisvesting

In de ramingen zijn geen kosten opgenomen voor het verhuizen en de tijdelijke huisvesting. Een indicatie voor de verhuiskosten (uithuizing en inhuizing) bedraagt circa € 20.000,- exclusief BTW, per verhuizing. Afhankelijk van de scope van het project. De vaste medewerkers van het stadhuis worden in de overige gemeentelijke locaties ondergebracht.

De commissievergaderingen worden gehuisvest in een van de grotere vergaderlocaties van de gemeente. Ten behoeve van de raadsvergaderingen wordt rekening gehouden met de kosten voor het huren van een externe locatie. Een indicatie van deze kosten bedraagt circa € 10.000,- exclusief BTW, per jaar.

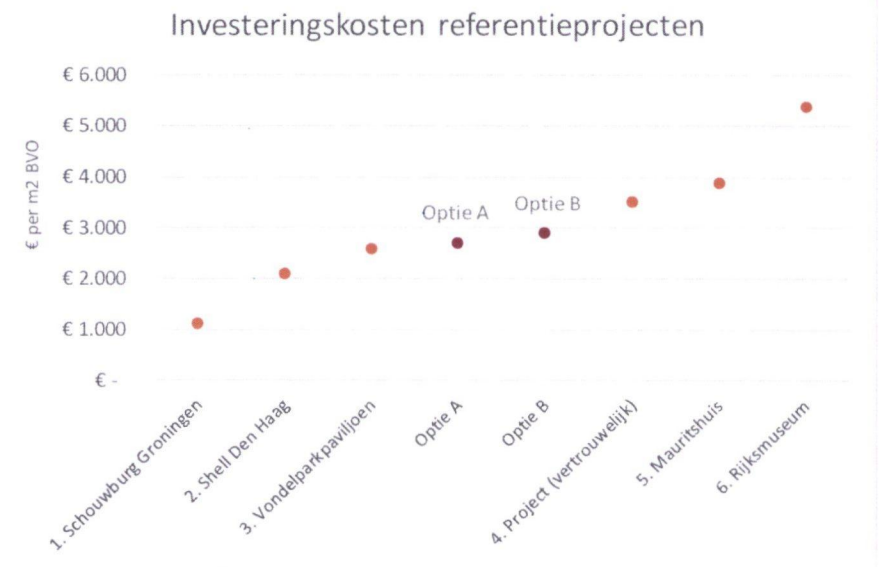
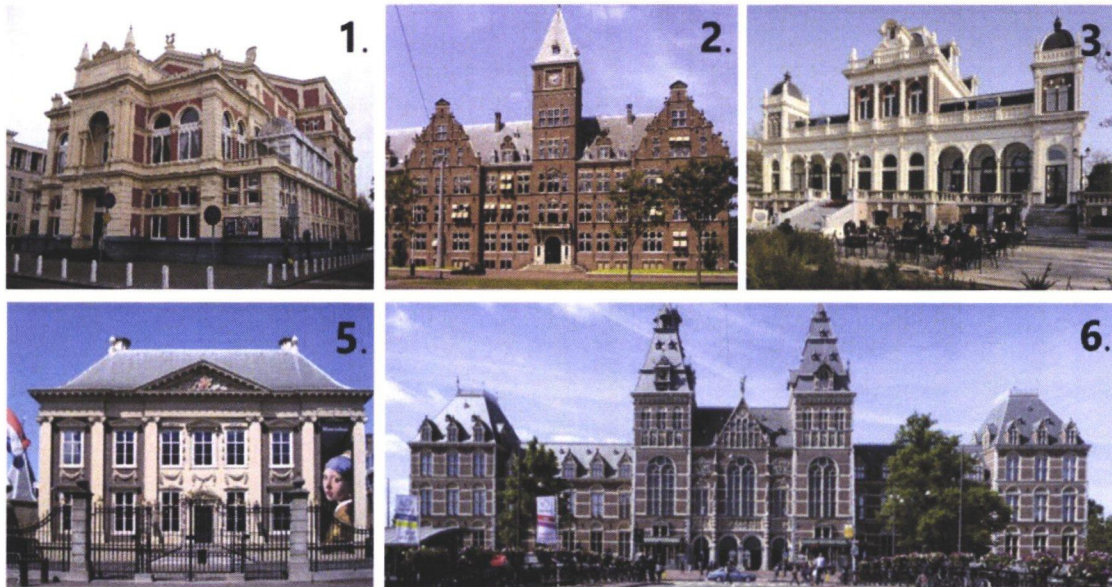
Optie A - Raadzaal op huidige locatie			Eenmalige kosten € (x 1.000)			Jaarlijkse kosten € (x 1.000)		
	Afschrijvings- termijn	Investering € (x 1.000)	Bruto investering	Subsidie / dekking	Netto investering	Jaarlast	Jaarlijkse besparing	Netto jaarlast
Onderhoud	0	2.500	2.500	1.244	1.256			
Duurzaamheid	50	1.570				47	25	22
Restauratie	25	2.350				106		106
- meubilair	10	530				64		64
Revitalisatie	25	5.910				266		266
Raadzaal	25	1.290				58		58
Totaal		14.150	2.500	1.244	1.256	541	25	516

Optie B - Raadzaal op 3e verdieping			Eenmalige kosten € (x 1.000)			Jaarlijkse kosten € (x 1.000)		
	Afschrijvings- termijn	Investering € (x 1.000)	Bruto investering	Subsidie / dekking	Netto investering	Jaarlast	Jaarlijkse besparing	Netto jaarlast
Onderhoud	0	2.380	2.380	1.244	1.136			
Duurzaamheid	50	1.500				45	25	20
Restauratie	25	2.350				106		106
- meubilair	10	590				71		71
Revitalisatie	25	4.180				188		188
Raadzaal	25	4.530				204		204
Totaal		15.530	2.380	1.244	1.136	614	25	589

Inleiding en samenvatting	Raadzaal	Onderhoud, restauratie en revitalisering	Duurzaamheid	Representativiteit en publieksruimten	Flexibele werkomgeving en vergaderen	Financiën	Planning
---------------------------	----------	--	--------------	---------------------------------------	--------------------------------------	-----------	----------

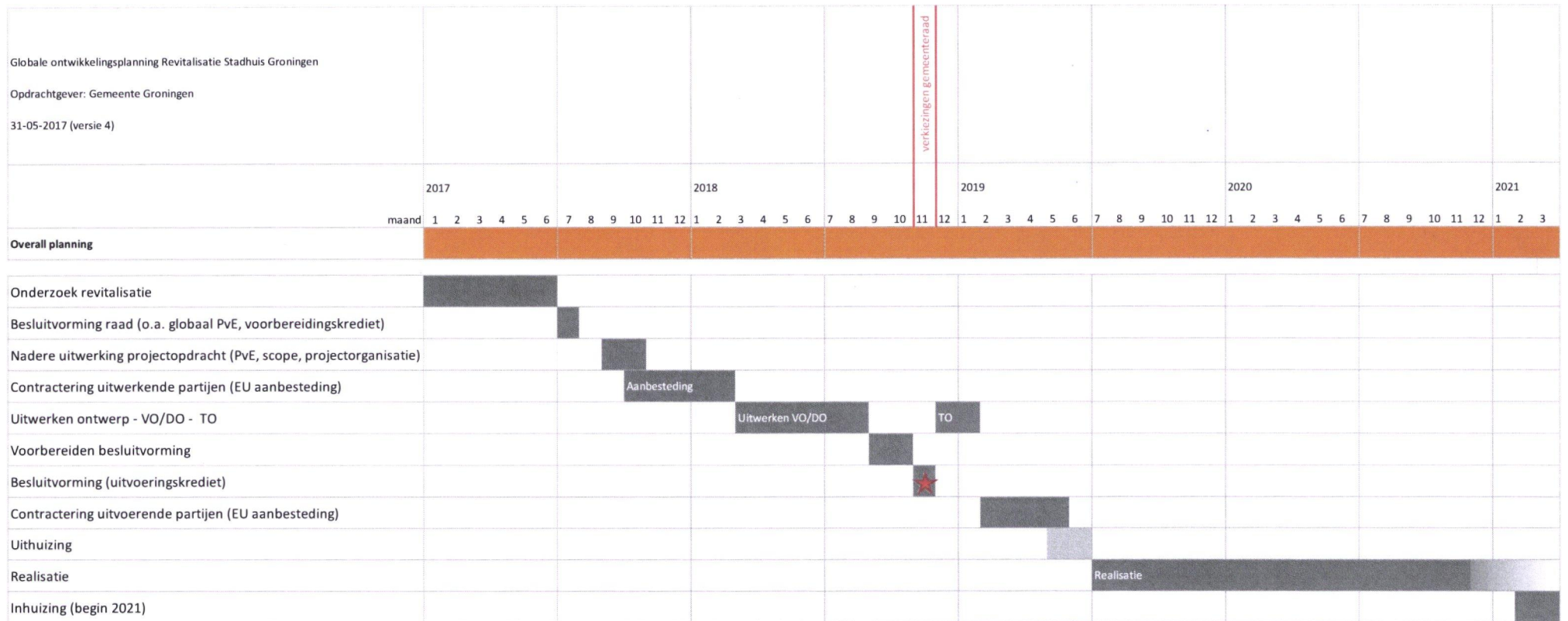
7.4 Benchmark referentieprojecten

Project	Monument	Renovatie/ restauratie	Vernieuwing installaties	Vernieuwing interieur	Verduurzaming	Totaal m2 BVO	€ per m2 BVO
1. Schouwburg Groningen	X	X		(X)		1.090	€ 1.125,-
2. Shell Den Haag	X	X	X	X		16.000	€ 2.100,-
3. Vondelparkpaviljoen	X	X	X			2.500	€ 2.600,-
4. Project (vertrouwelijk)	X	X	X		X	90.000	€ 3.500,-
5. Mauritshuis	X	X	X			6.400	€ 3.900,-
6. Rijksmuseum	X	X	X	X	X	44.500	€ 5.400,-
7. Project (vertrouwelijk)	X	X	X	X	X	(mondelinge toelichting)	(mondelinge toelichting)

Inleiding en samenvatting	Raadzaal	Onderhoud, restauratie en revitalisering	Duurzaamheid	Representativiteit en publieksruimten	Flexibele werkomgeving en vergaderen	Financiën	Planning
---------------------------	----------	--	--------------	---------------------------------------	--------------------------------------	-----------	----------

8. Planning

* Planning indicatief en afhankelijk van scope project

Bijlagen

01. Resultaten inpassingsstudie huidige raadzaal, d.d. 23 maart 2017

02. Resultaten aanvullend ontwerpend onderzoek, d.d. 29 mei 2017

Bijlage 1 Resultaten inpassingsstudie huidige raadzaal,
d.d. 23 maart 2017

onderzoek scenario raadzaal STADHUIS GRONINGEN

Onderzoeksopdracht

Verkenning naar mogelijke inrichtingsmodellen in de huidige raadzaal op de begane grond, zonder dat daarbij bouwkundige aanpassingen noodzakelijk zijn.

Uitgangspunten

A. programma van eisen:

- 45 raadsleden
- college van burgemeester & wethouders (7 personen)
- voorzitter & griffie (2 personen)
- bode (1 persoon)
- huidige aantal publieksplaatsen (39 personen)
- spreekgestoelte
- interruptiepodium (optie)
- techniekblok
- insprekdesk

B. nieuwe raadzaal doet recht aan dualisme, dus gelijkwaardige opstelling college B&W en raad

C. zichtlijnen dienen verbeterd te worden (elkaar aankijken), voorkeur voor een U-vormige opstelling

D. zichtlijnen op presentatiemiddelen dienen verbeterd te worden

E. raad met de rug naar het publiek is niet wenselijk

F. de looplijnen dienen verbeterd te worden

G. multifunctioneel gebruik van de ruimte

foto bestaande toestand raadzaal

INPASSINGSTUDIE RAADZAAL

foto raadzaal Roermond
rijen opstelling

foto raadzaal Amsterdam
ingebouwd scherm

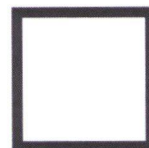

foto raadzaal
rechthoekige opstelling

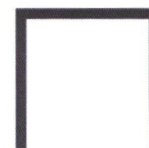
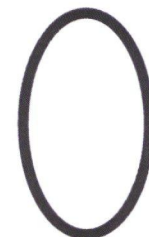

foto raadzaal Enschede
dubbel elipsvormig

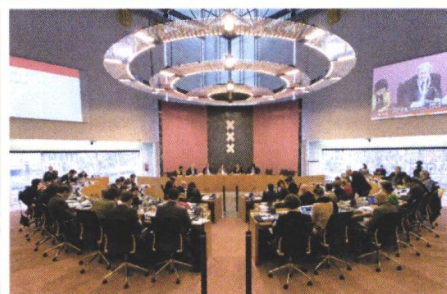

foto raadzaal Rotterdam
halve elipsvormige opstelling

foto raadzaal Veenendaal
dubbele circelvormige
opstelling

foto raadzaal Veenendaal
elipsvormige opstelling

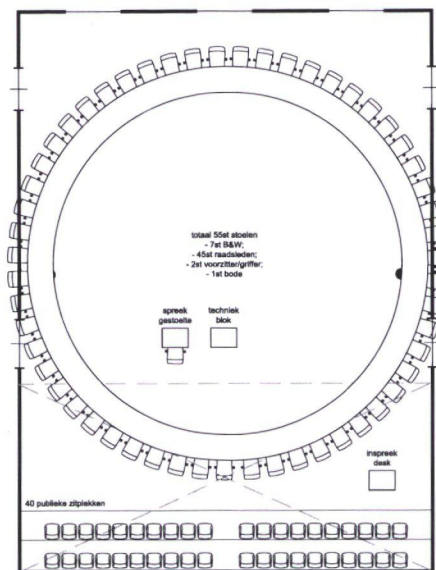
Modellen

De bestaande raadzaal, inclusief publiekzone, heeft een oppervlak van circa 220m² (12,8mx17,3m) en een relatief beperkte hoogte.

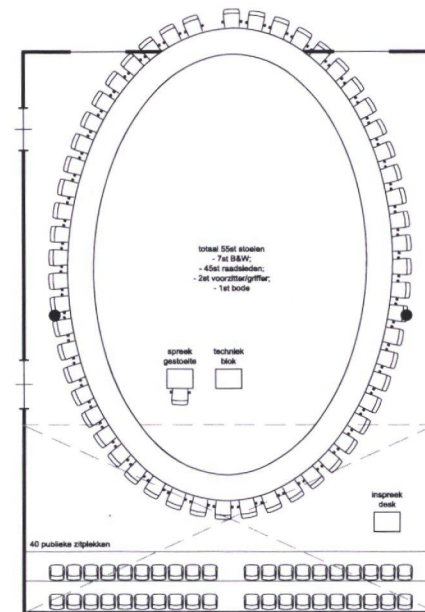
De gemeenteraad wordt groter, van 39 leden naar 45 leden na de volgende gemeenteraadverkiezingen. Binnen de raad leeft een sterke wens tot verlevendigen van het politieke debat, wat mogelijk gemaakt zou moeten worden door een radicaal andere indeling van de raadzaal. Een indeling die recht doet aan het dualisme en die in betere zichtlijnen tussen de raadsleden onderling voorziet. Samen met bijkomende programmaonderdelen en de vraag tot verbetering van de (zicht)positie van het publiek ten opzichte van de raadsleden, worden de ruimtelijke beperkingen van de huidige raadzaal in deze studie zichtbaar. In de studie is uitgegaan van een hart op hart afstand van de stoelen van 90cm, terwijl gerekend is met een deskdiepte (inclusief apparatuur) van 80cm. Een maatvoering die ongeveer gelijk is aan de huidige toestand en gemeen is in raadzaalen van overige steden van ongeveer gelijke grootte.

Cirkelvormige, vierkante en U-vormige opstellingen kunnen optimaal tegemoet komen aan een tweetal belangrijke wensen: 1. een 'gelijkwaardige' opstelling die recht doet aan het dualisme; 2. goede zichtlijnen tussen de raadsleden en college onderling is gewaarborgd. Los van het feit dat de ruimte te klein is voor een dergelijke opstelling, zijn ook alle andere programmapunten en wensen dan niet te realiseren. Het aantal publieksplaatsen blijft nagenoeg wel gelijk.

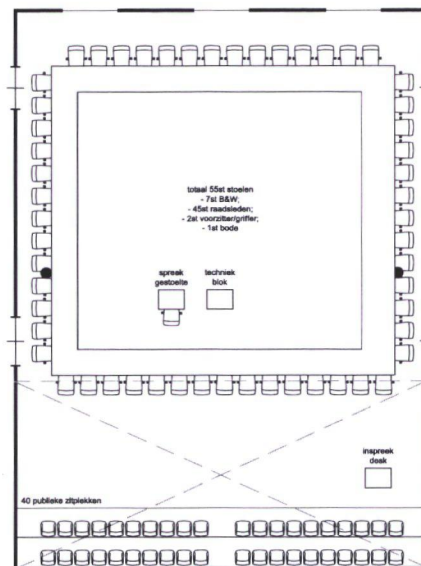
Dit alles brengt met zich mee dat een nieuwe opstelling te realiseren is die weliswaar voldoet aan een 'technische' capaciteitsberekening, maar op essentiële punten ernstig tekort schiet: geen verbetering van zichtlijnen raadsleden onderling, een groot deel van de raadsleden zit met de rug naar het publiek, publiektribune neemt in grootte niet toe, moeizame presentatiemogelijkheden, krappe looplijnen, toegankelijkheid van de ruimte zonder bouwkundige wijziging is niet optimaal, geen plaats voor een interruptiepodium. De nieuwe opstelling komt wel tegemoet aan de wens tot 'gelijkwaardigheid', maar stelt enorm teleur in de architectonische- en praktische kwaliteit: teveel voor een te kleine en te lage ruimte, waar ook nog twee kolommen in de weg staan. Installatietechnische aspecten, lichttoetreding en comfortverbetering blijven hier buiten beschouwing.

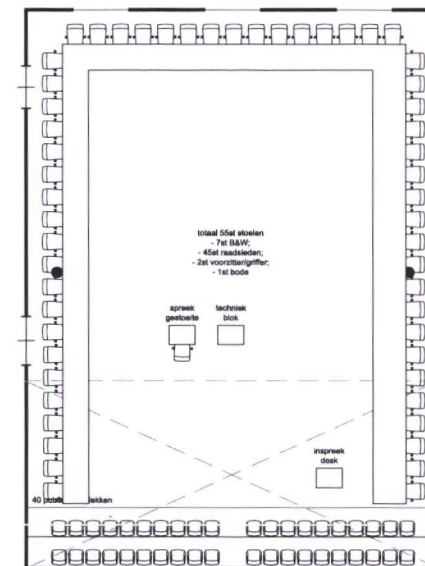
model 1

model 4

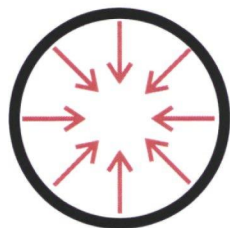

model 3

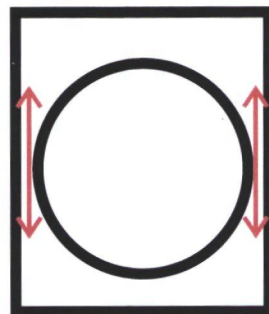

model 4

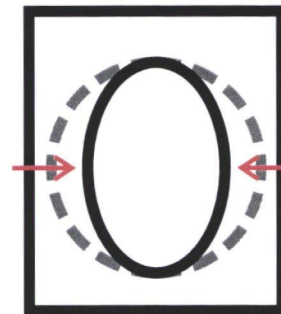
12780

1. optimale vorm voor
zichlijnen
en gelijkwaardigheid.

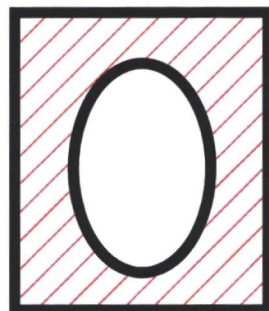
2. optimale vorm en
ruimteform zijn niet passend op
elkaar.

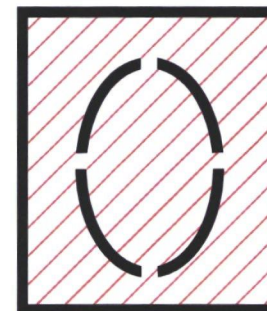
3. aanpassen optimale vorm
aan ruimteform

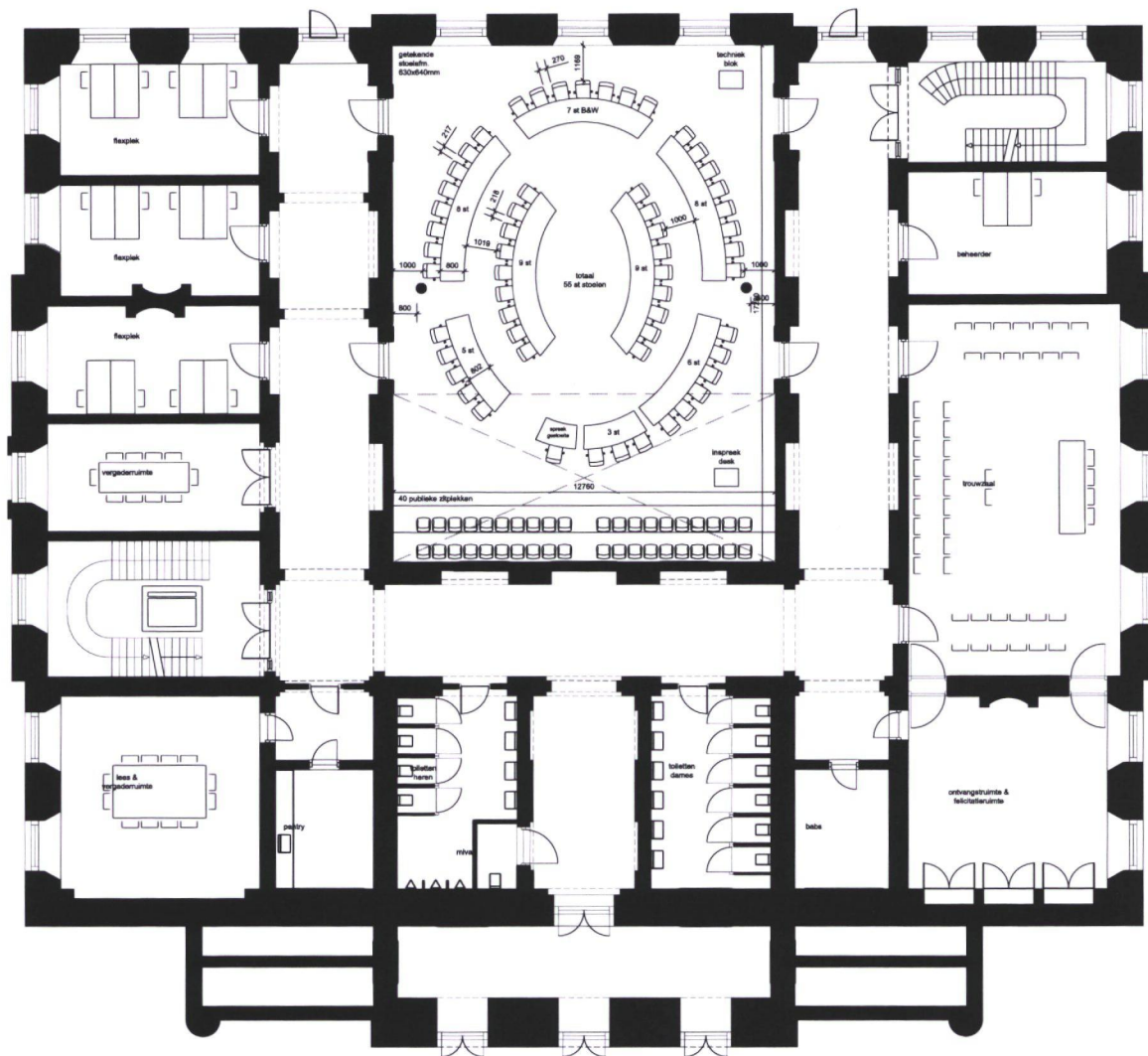
4. beschikbare ruimteform.

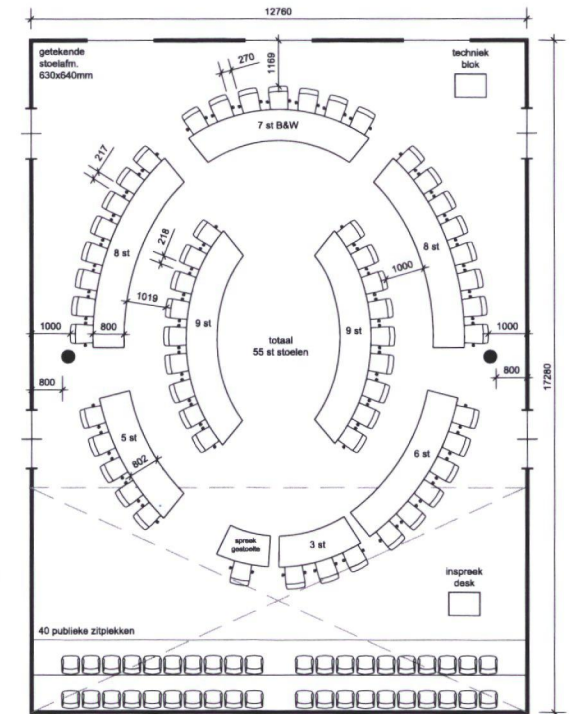
5. gesloten aangepaste vorm
met inefficiënte looplijnen.

6. open aangepaste en
doorwaadbare vorm.

plattegrond begane grond
met nieuwe indeling raadzaal

schema ruimteindeling raadzaal

Stadhuis Groningen

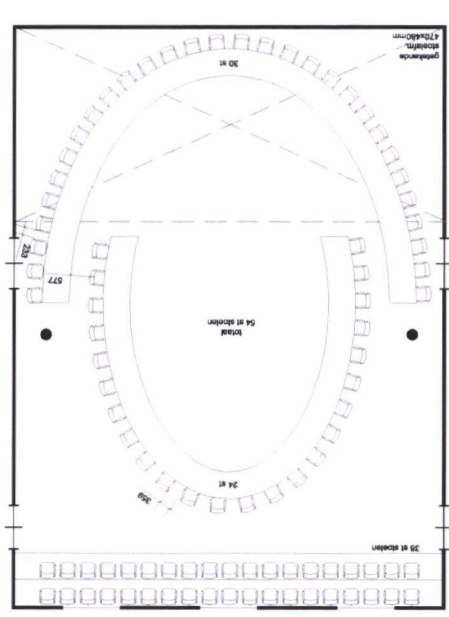
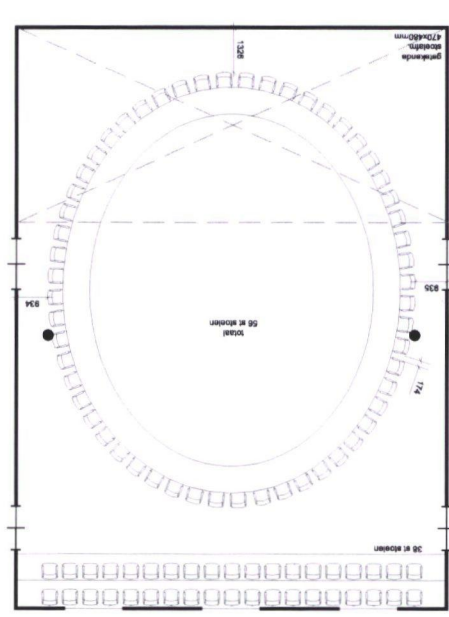
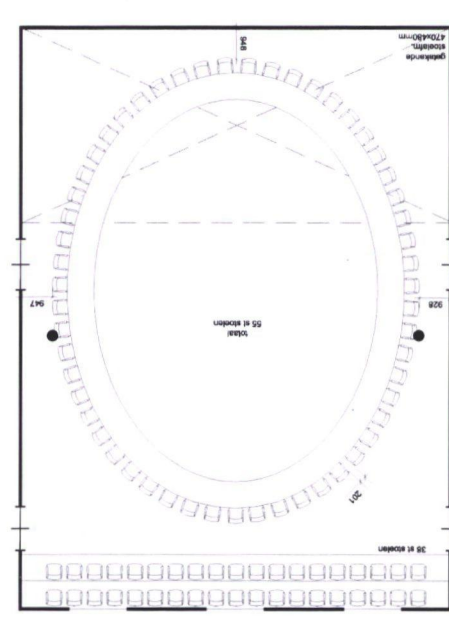
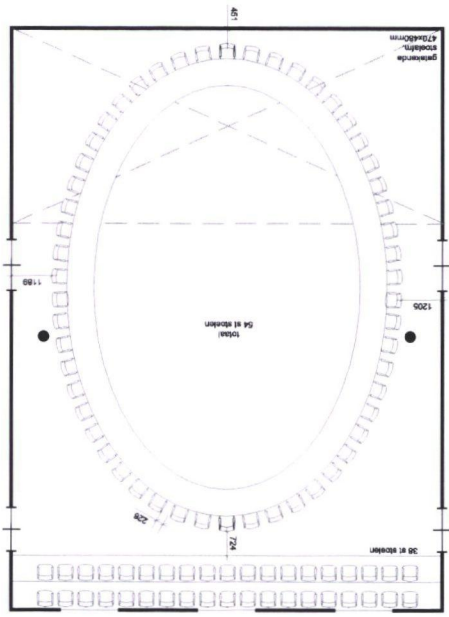
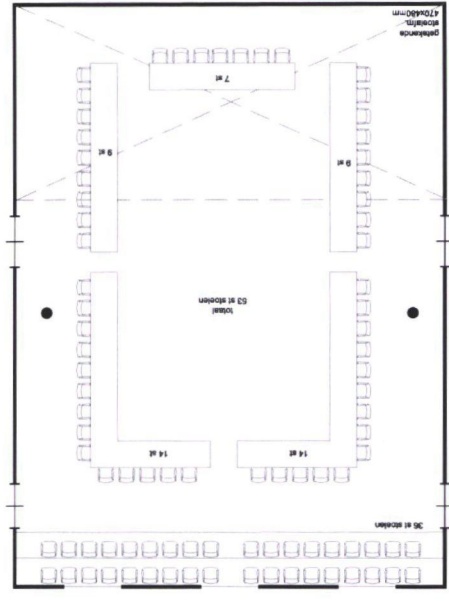
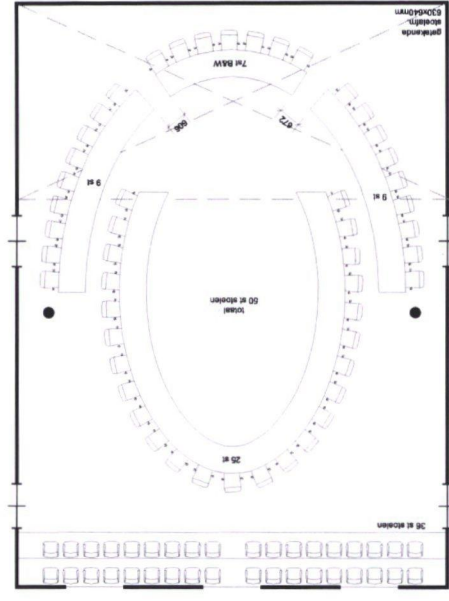
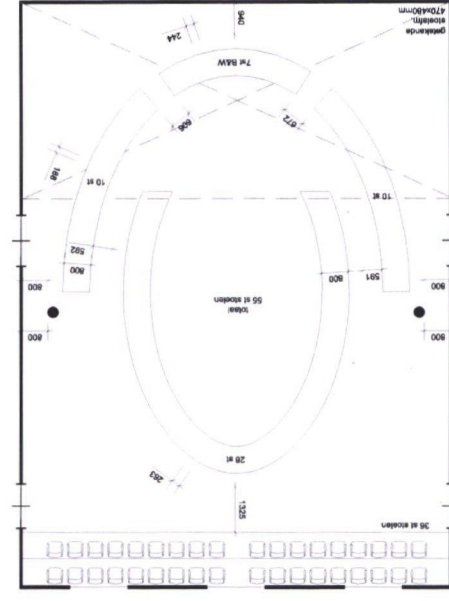
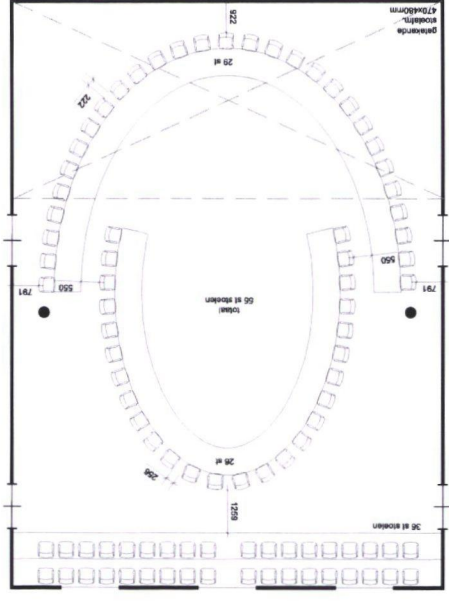
Onderzoek scenario Restauratie

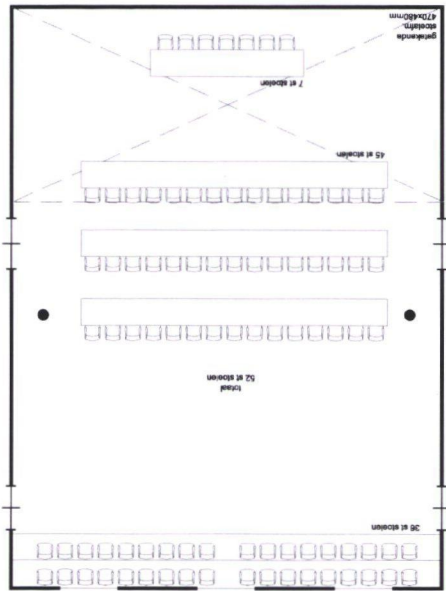
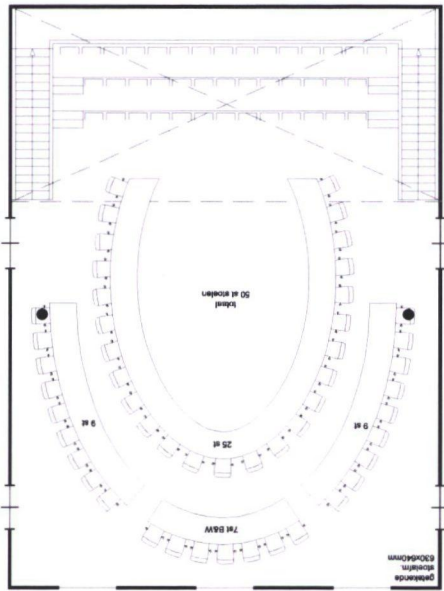
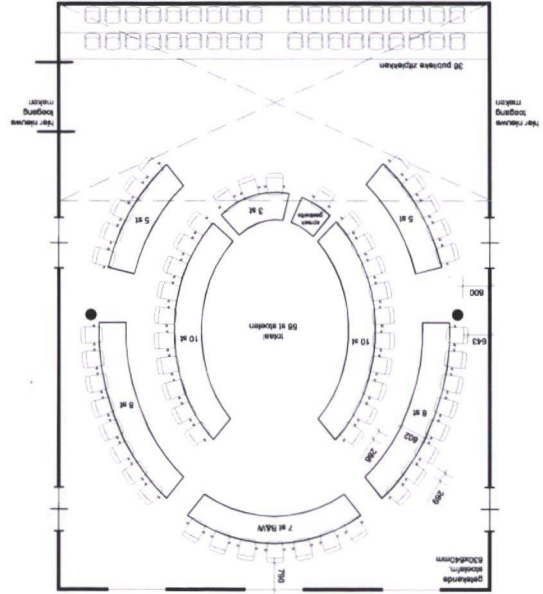
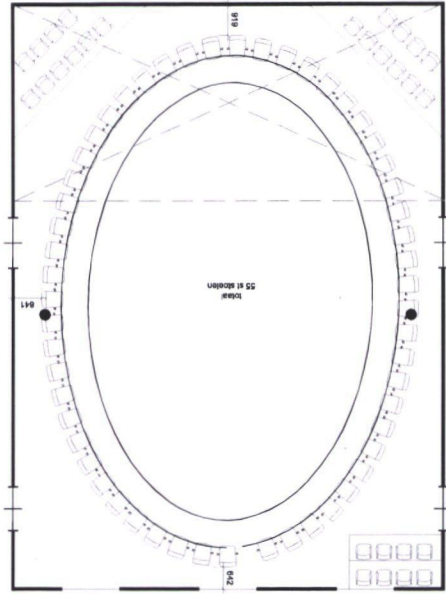
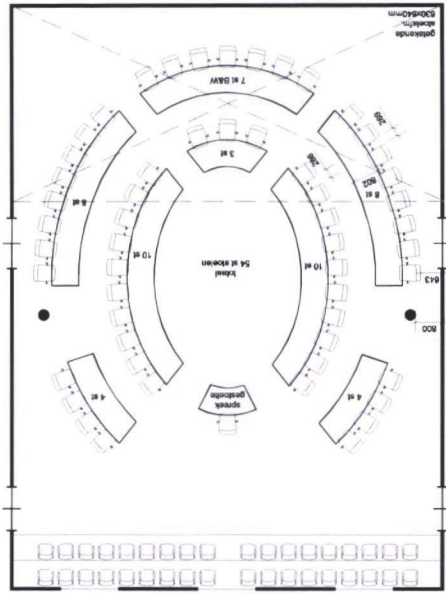
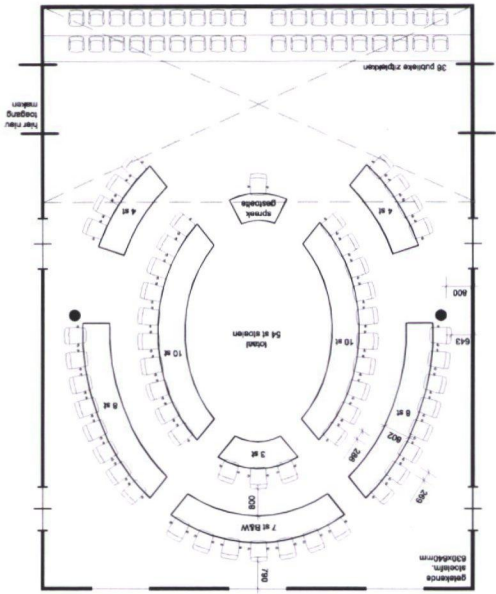
Opdrachtgever:
Gemeente Groningen

Projectmanagement:
Twijstra Gudde

Architect:
architectenbureau Fritz
www.bureaufriz.nl

23 maart 2017

Bijlage 2 Resultaten aanvullend ontwerpend onderzoek,
d.d. 29 mei 2017

HappelCornelisseVerhoeven.
architectenbureau Fritz

Stadhuis Groningen
Ontwerpend Onderzoek

29.05.2017

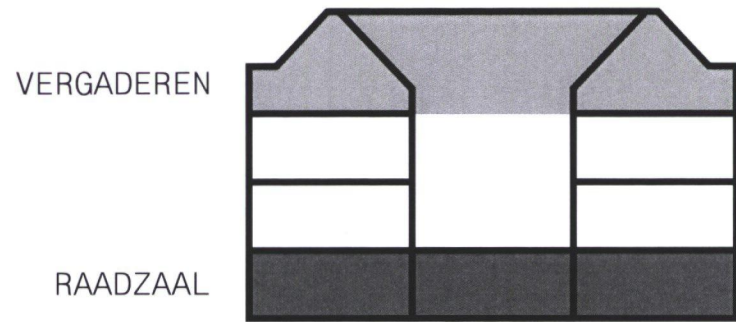
“In november 2016 zijn, onder leiding van Twijnstra Gudde, een drietal ontwerpende onderzoeken gepresenteerd voor de revitalisering van het stadhuis Groningen, door een drietal architectenbureau's. Scenario 1 betrof: 'restauratie' (architectenbureau Fritz); scenario 2: 'make over representativiteit' (IAA architecten) en scenario 3: 'volledige revitalisatie' (Happel Cornelisse Verhoeven Architecten).

In aansluiting op deze onderzoeken is aan een tweetal van deze bureaus gevraagd, hun scenario in een gezamenlijk product verder uit te werken. Een passende raming van de investeringskosten, opgesteld door Twijnstra Gudde, completeert de studie.

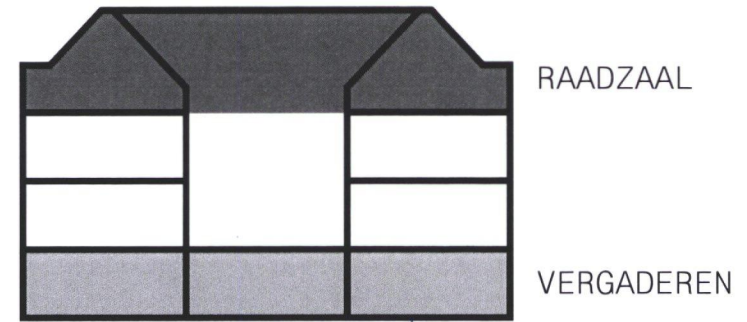
Centraal in de voorliggende studie is de positie van de (nieuwe) raadzaal. Na de volgende gemeenteraadverkiezingen zal de raad van Groningen groter in omvang zijn. Onderzocht is in scenario 'restauratie' (optie A) of de nieuwe raad gehuisvest kan worden op de huidige positie; scenario 'volledige revitalisatie' is een nader uitwerking van de nieuwe raadzaal in de kapverdieping (optie B).

Om een goed vergelijk te kunnen maken, zonder te simplificeren, is uitgegaan van optie A: raadzaal op begane grond en vergadercentrum in de kapverdieping en optie B: raadzaal in kapverdieping en vergadercentrum op begane grond. In beide opties zijn de twee tussenlagen, zonder nuances, gelijk gehouden”.

Voor u ligt het resultaat van die doorwerking. Voor een beter begrip van het geheel verwijzen wij graag naar de twee eerdere studies 'Revitalisatie Stadhuis Groningen' van oktober 2016 (Happel Cornelisse Verhoeven Architecten) en 'onderzoek scenario restauratie Stadhuis Groningen' van 1 november 2016 (architectenbureau Fritz).

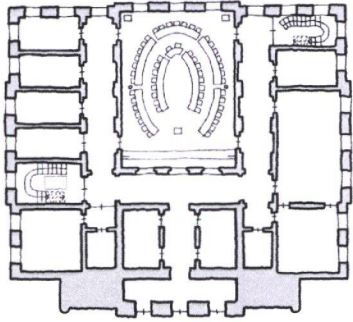
OPTIE A

OPTIE B

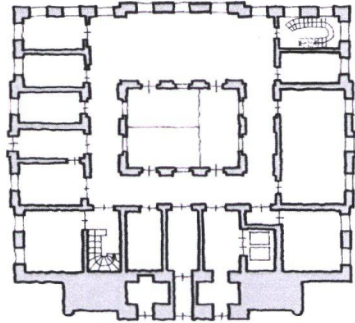
OPTIE A

Raadzaal begane grond

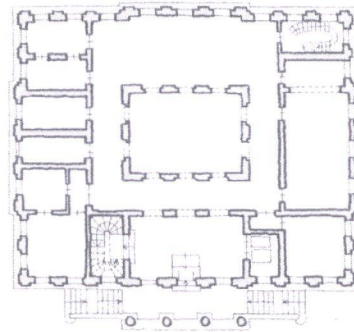

OPTIE B

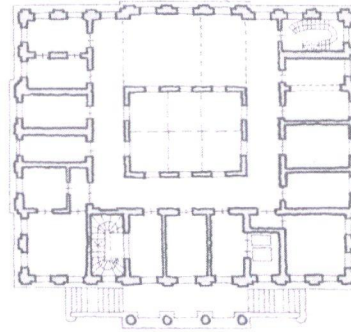
Raadzaal 3e verdieping

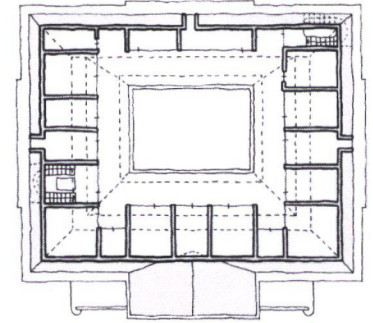
Plattegrond begane grond

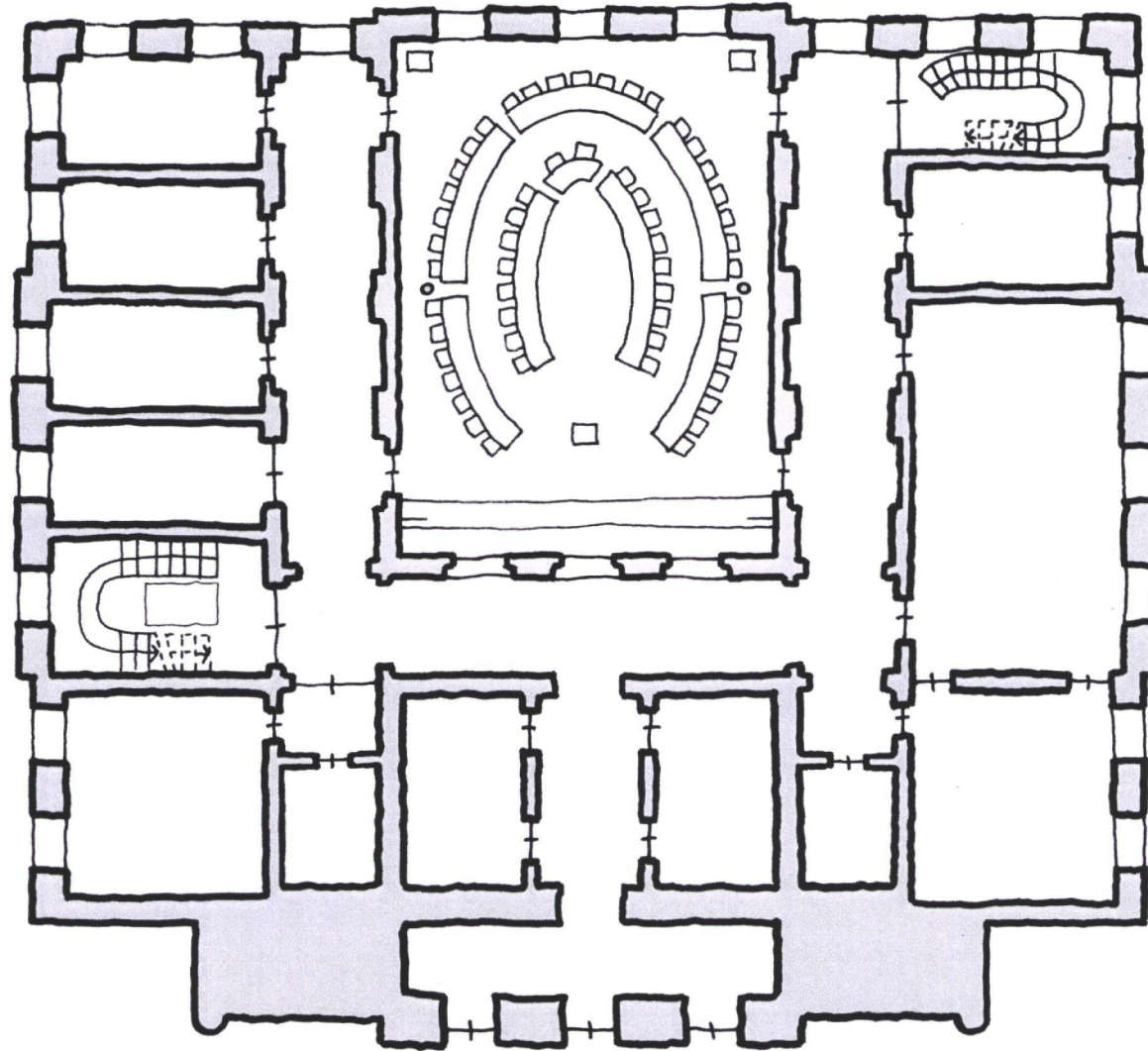
Plattegrond 1e verdieping

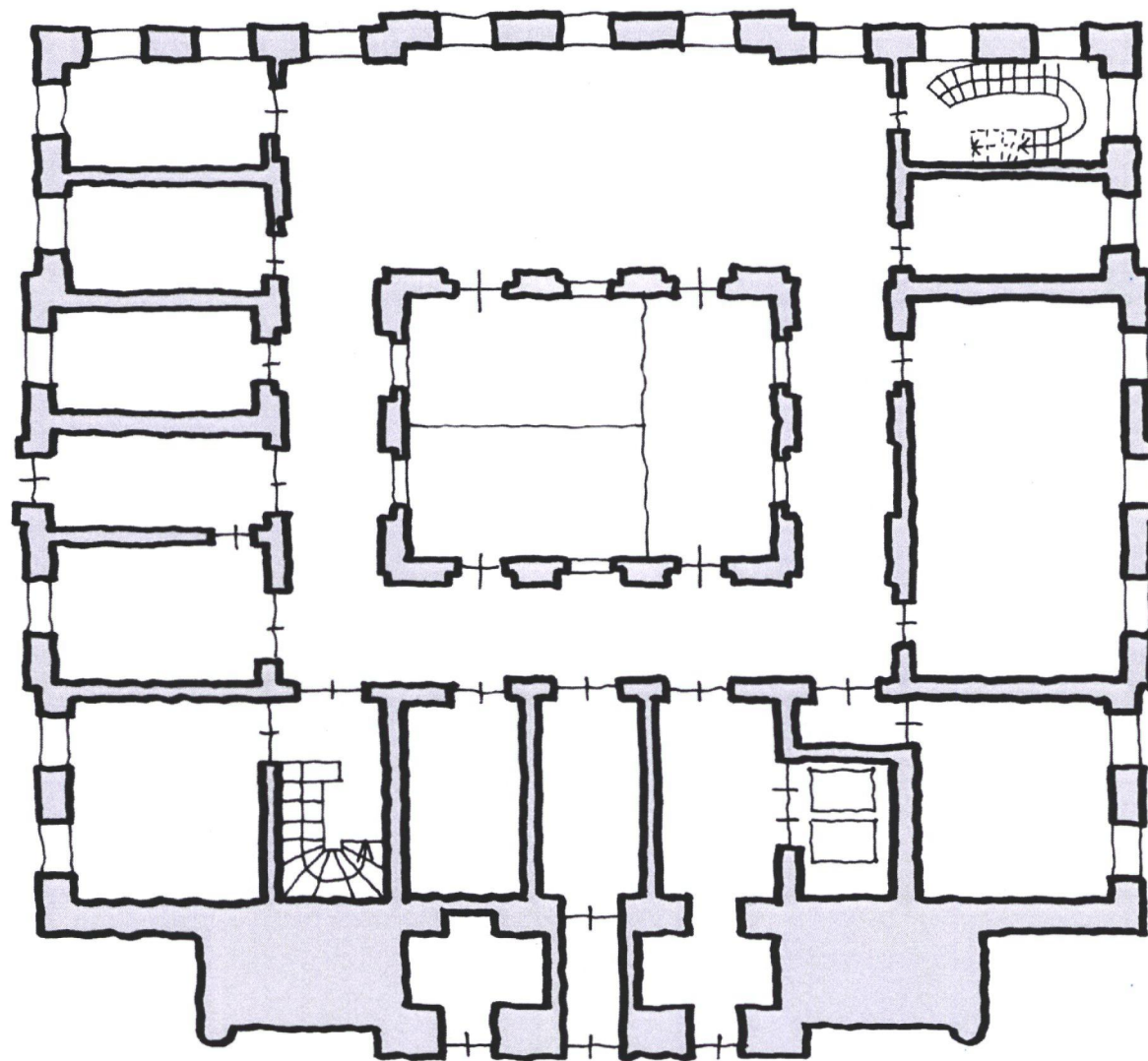

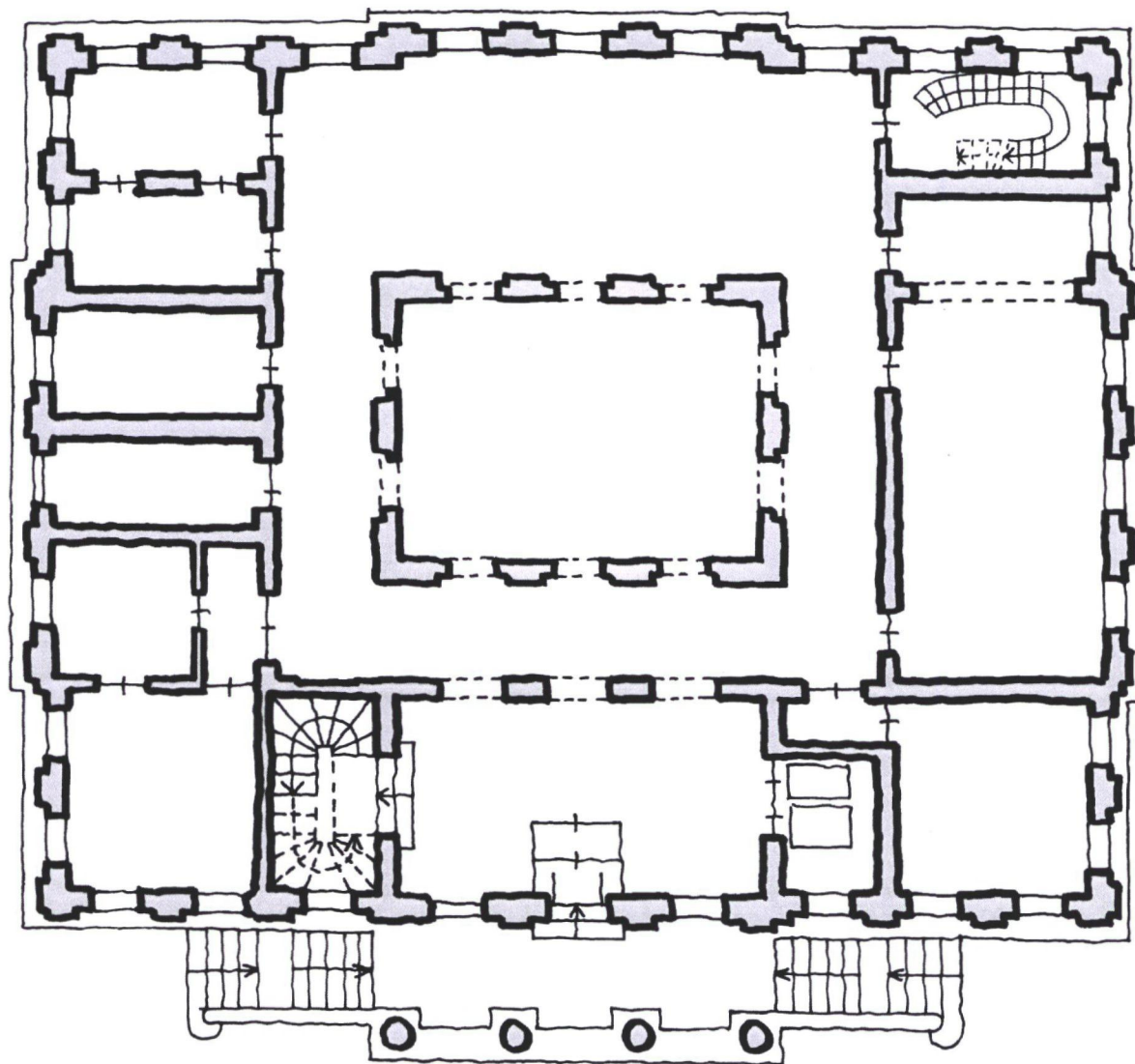
Plattegrond 2e verdieping

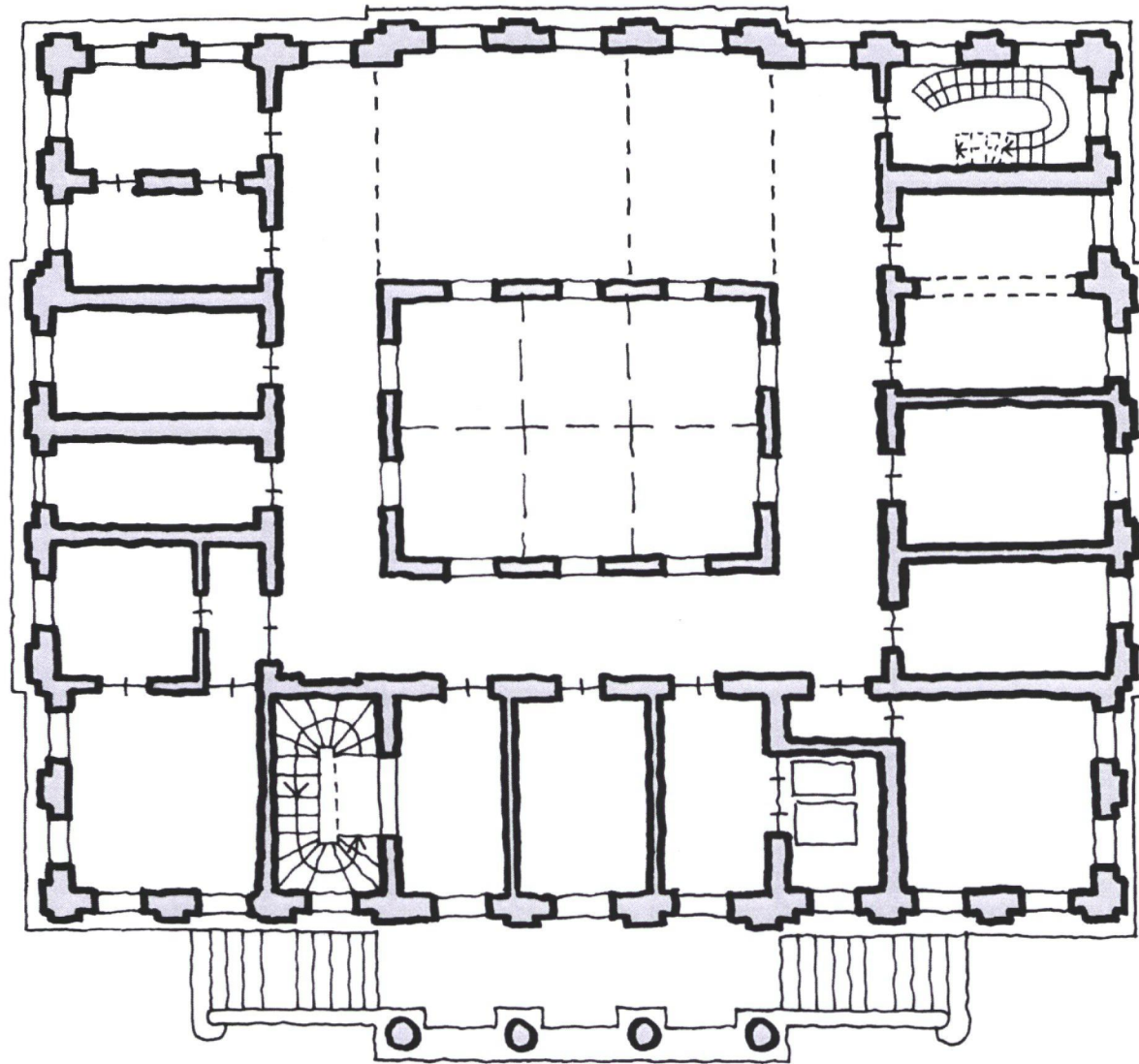

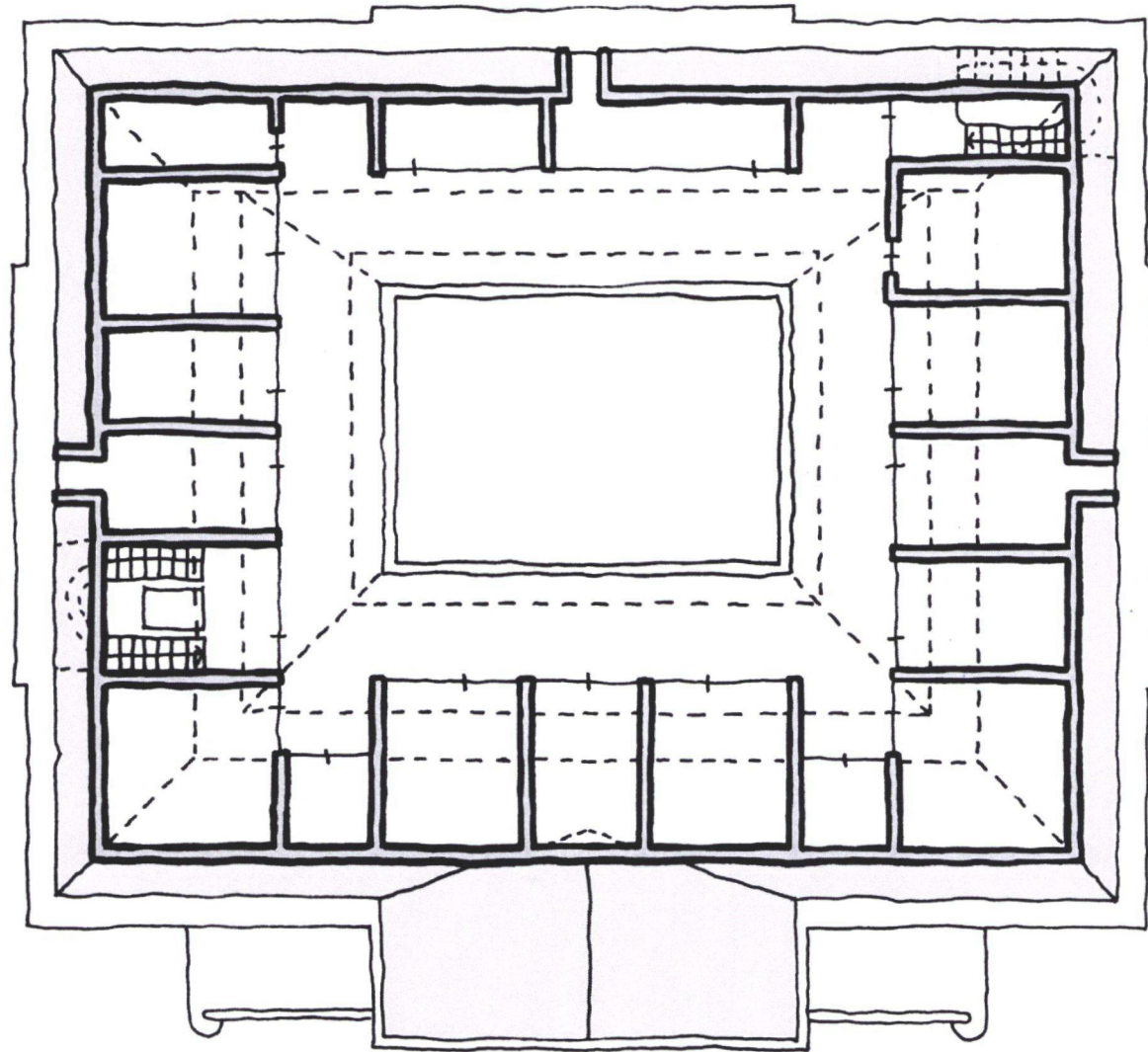
Plattegrond 3e verdieping

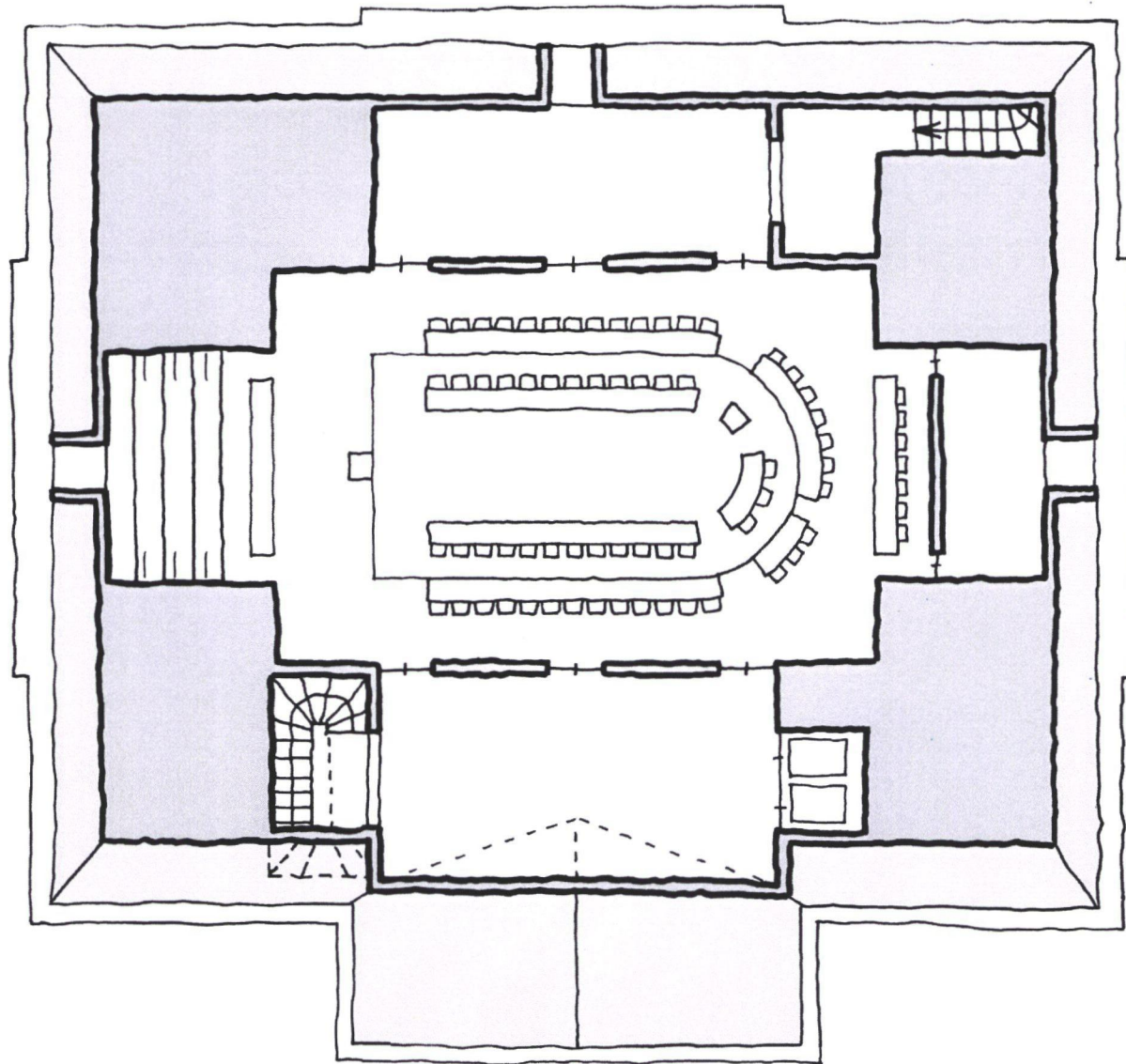

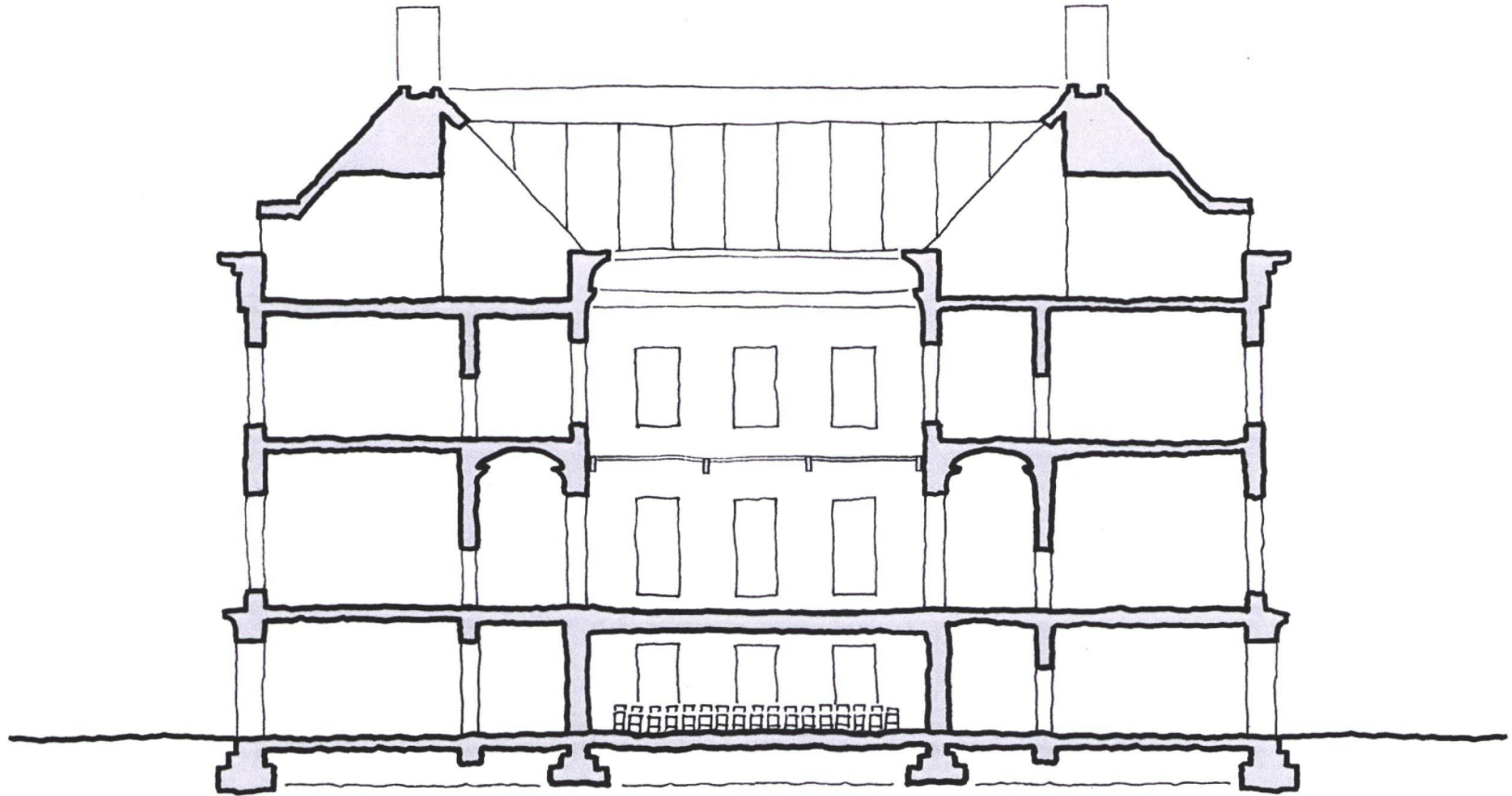

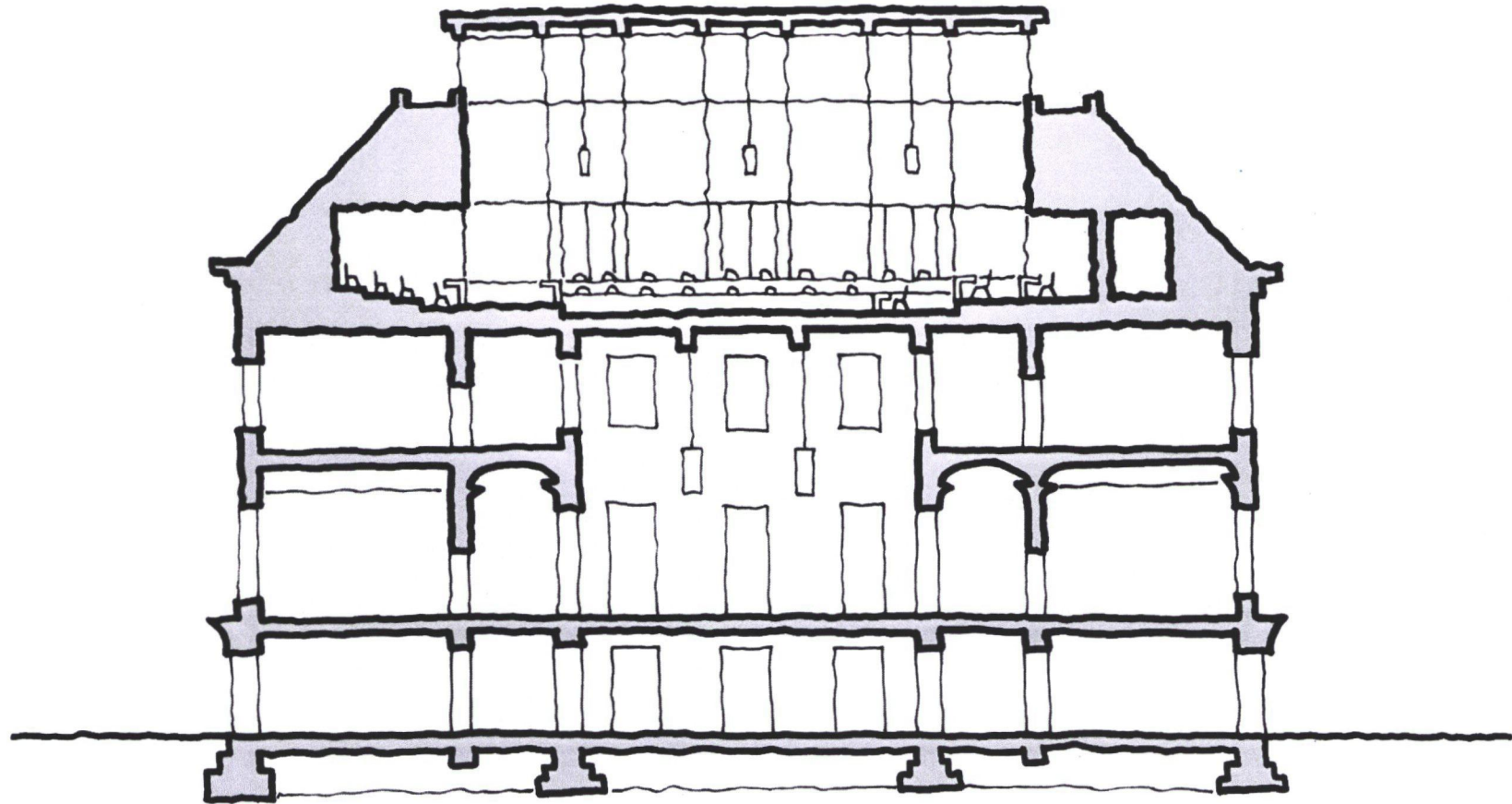

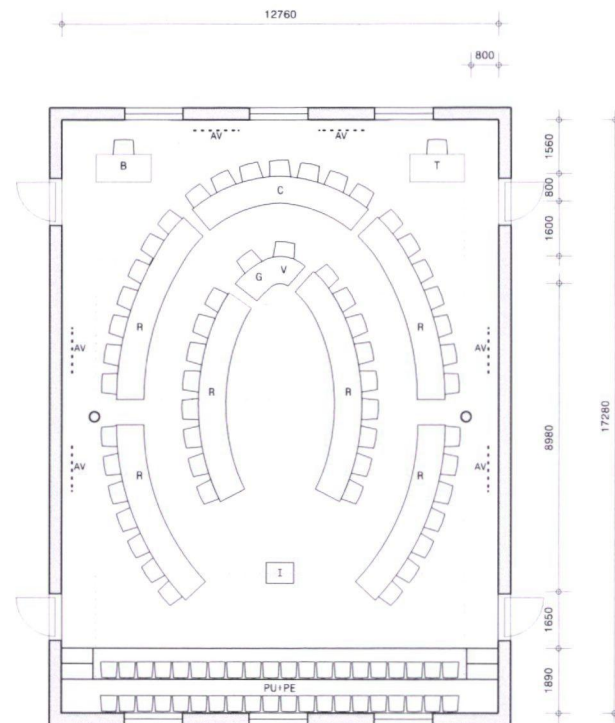

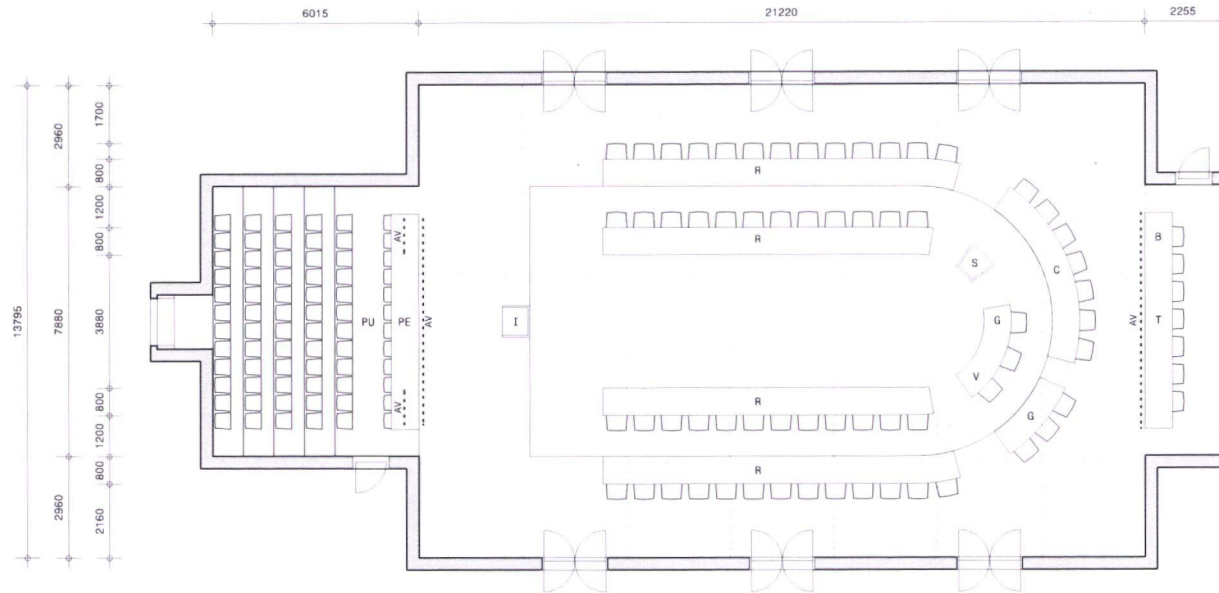
Plattegrond 3e verdieping | optie B
1:175 / A3

Raadzaal	aantal plaatsen
raad (R):	45
college (C):	7
voorzitter (V):	1
griffie (G):	1
techniek en assistenten (T):	1
bode (B):	1
spreekgestoelte (S):	-
inspreekdesk (I):	1
Publieke tribune	
publiek (PU):	32 (23 minder t.o.v huidige zaal)
pers (PE):	8
optie tot extra plaatsen (O):	-
AV:	audiovisuele voorziening

Raadzaal	aantal plaatsen
raad (R):	50 (5 extra)
college (C):	7
voorzitter(V):	2 (2 extra)
griffie (G):	4 (3 extra)
techniek en assistenten(T):	6 (5 extra)
bode (B):	1
spreekgestoelte (S):	1
inspreekdesk (I):	1
Publieke tribune	
publiek (PU):	60 (5 extra)
pers (PE):	12 (4 extra)
AV:	audiovisuele voorziening

Render begane grond | optie A

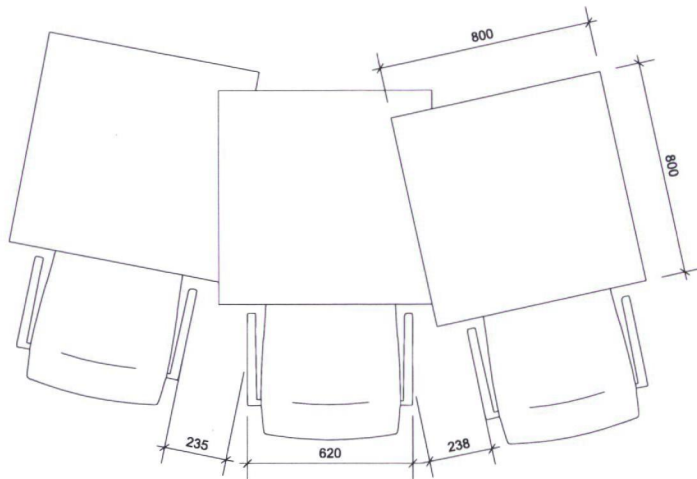

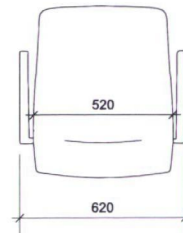

HappelCornelisseVerhoeven.
architectenbureau Fritz

Stadhuis Groningen
Ontwerpend Onderzoek

schematische weergave
bestaande indeling/maatvoering raadzaal
gem tussenruimte ca. 235 mm

- maatvoering bestaande raadzaal:
- desk afmeting per persoon ca. 800x800mm;
 - stoelbreedte ca. 620mm (incl leuningen);
 - breedte zitting ca. 500/520mm;
 - doorgang tussen twee rijen ca. 1000mm;

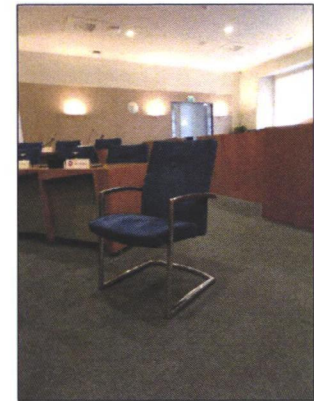
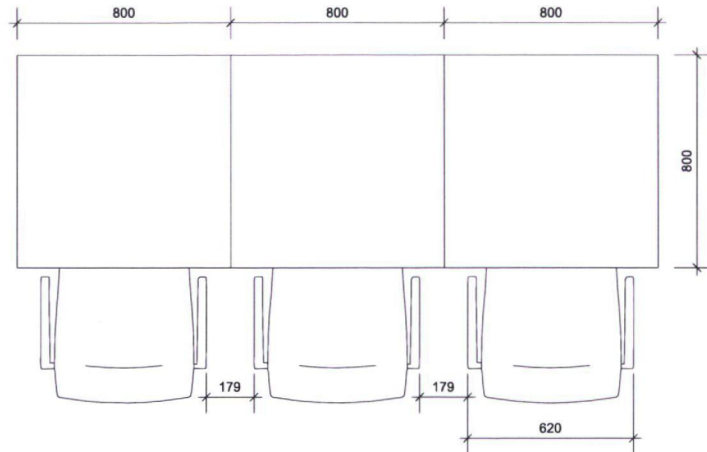
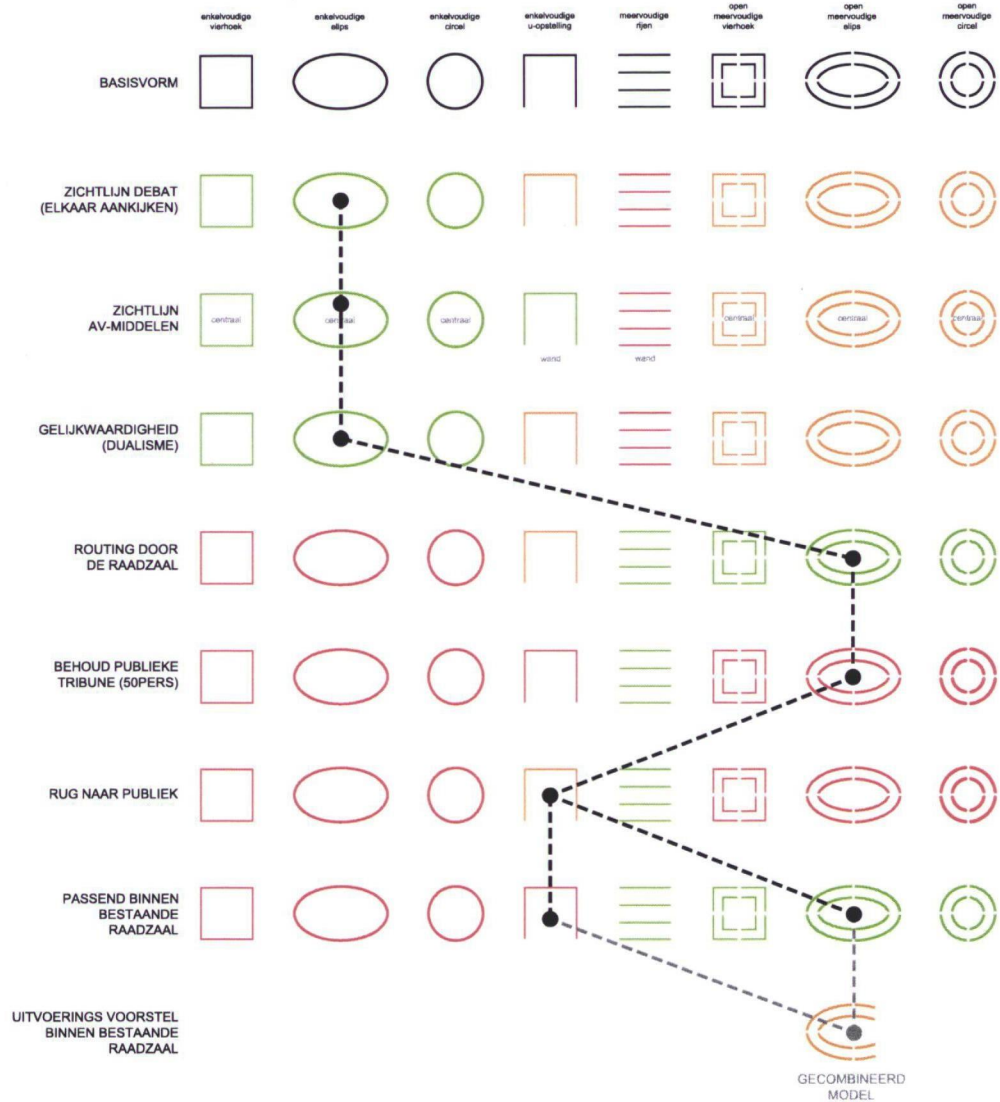

foto bestaande stoel raadzaal

schematische weergave bij rechte opstelling
t.b.v. vaststellen gem. tussenruimte
gem tussenruimte ca. 180 mm

RENVOOI

- positief
- indifferent
- storend

Bijlage bij gewijzigd raadsvoorstel Revitalisering Stadhuis

Aanvullende informatie over 'minimaal noodzakelijk'.

De minimaal noodzakelijke onderdelen bestaan uit de onderdelen die minimaal noodzakelijk zijn of die weer in overeenstemming gebracht moeten worden met gemeentelijk beleid of vastgestelde ambities. Een toelichting hierop is:

Onderhoud: Het onderhoud zoals opgenomen in de raming is noodzakelijk en daarom opgenomen.
→ inhoud: conform opsomming in de rapportage (3.1, p12).

Conclusie: Onderhoud conform optie A en optie B.

Duurzaamheid: Het niveau zoals opgenomen in de opties is de meest optimale verhouding tussen ambitie, kosten en rendement. Om weer aansluiting te vinden met gemeentelijk beleid en passend bij de ambities die de gemeente voor haar overig vastgoed heeft dient deze verbetering van de duurzaamheid doorgevoerd te worden.

→ inhoud: conform opsomming in rapportage (4.2, p17).

Conclusie: Duurzaamheid conform optie A en optie B.

Restauratie: Volgend uit de status als rijksmonument wordt in de voorgelegde opties rekening gehouden met een restauratie van de basiskwaliteit van het gebouw (buitenkant en logistieke structuur). Het verbeteren van de representativiteit en publieksruimten is daarentegen een ambitiekeuze en daardoor niet opgenomen.

→ inhoud: zie ook 3.2,p12. Het restauratief onderhouden betekent onder andere dat de marmeren vloerafwerking wordt hersteld (de vloerbedekking wordt verwijderd) en er worden hangende armaturen geplaatst (in plaats van indirecte plafond verlichting). Wanden en plafonds worden gerestaureerd.

Conclusie: Alleen restauratie van de structuur (buitengevel, entree, gangen, stijpunten) van het gebouw. Geen budget voor meubilair.

Revitalisatie: De kosten voor de revitalisatieonderdelen; het verbeteren van de werkplekken in het gebouw, de zolderverdieping (inclusief verbeteren van de daglicht toetreding), aanpassen huidige atrium, de stijpunten en de ondersteunende functies (w.o. toiletten, pantry's) zijn een gevolg van de geformuleerde ambities en wensen om de functionaliteit van het stadhuis te verbeteren. Deze zijn echter géén minimumvereiste en daarom niet meegenomen. Wel is een sluitpost opgenomen.

→ inhoud: zie ook par 3.3 p13. Indien alleen van de minimumbouwstenen uitgegaan wordt, is de optelling van deze bouwstenen niet in een complete aanpak. Specifieke afwerking, terugbrengen van de huidige functionaliteiten (installaties, aansluitingen, etc.) na onderhoud en renovatie is dan nog noodzakelijk. Hiervoor is een geraamde post van circa € 500.000 opgenomen, zodat de overblijvende minimale bouwstenen op elkaar aansluiten.

Conclusie: De derde verdieping blijft zoals deze er nu uitziet. Bovengenoemde revitalisatieonderdelen worden niet toekomstbestendig gemaakt.

Raadzaal: het aanpassen van de raadzaal naar 45 plaatsen is een vereiste. Het aanpassen van de raadzaal conform optie A is onderdeel opgenomen als 'minimaal noodzakelijk'. Hierin wordt de zaal op de belangrijkste wensen en eisen (deels) verbeterd.

Conclusie: Raadszaal conform optie A.

Minimaal Nood- zakelijk	Afschrijf termijn	Investing (x € 1.000)	Eenmalige kosten (x € 1.000)			Jaarlijkse kosten o.b.v. restwaarde 25% o.g. (x € 1.000)		
			Bruto investering	Subsidie/ dekking	Netto investering	Jaarlast	Jaarlijkse besparing	Netto jaarlast
Onderhoud	0	2.500	2.500	1.244	1.256			
Duurzaamheid	50	1.570				47	25	22
Restauratie	25	1.590				72		72
Meubilair	10	0						
Revitalisatie	25	ca. 500				ca. 23		ca. 23
Raadszaal	25	1.290				58		58
Totaal		7.450	2.500	1.244	1.256	ca. 200	25	ca. 175

Bijlage bij gewijzigd raadsvoorstel Revitalisering Stadhuis

Overzicht gestelde vragen tijdens raadscommissie F en V op 28 juni 2017.

Gestelde vraag:	Reactie:
Uitwerking van de sobere optie.	Zie bijlage bij raadsvoorstel met aanvullende informatie over 'minimaal noodzakelijk'
Plan voorleggen aan welstands- en monumentencommissie.	Zie toegevoegde teksten onder het kopje Overige consequenties.
Plan voorleggen aan het Stadspanel.	Zie toegevoegde teksten onder het kopje Maatschappelijk draagvlak en participatie. En de bijlage met rapport van O&S.
Beter onderzoeken hoe de raadszaal beneden kan blijven door creatief te kijken door bijv. de gang en de fractiekamers erbij te betrekken.	Zie toegevoegde teksten onder het kopje Argumenten en afwegingen.
Verklaar waarom het financiële verschil tussen optie A en B zo klein is.	Zie toegevoegde teksten onder het kopje Kosten onder beide tabellen.
Wat vinden de dagelijkse gebruikers van het stadhuis over de plannen?	Zie toegevoegde teksten onder het kopje Maatschappelijk draagvlak en participatie.
Kan het nog energiezuiniger dan waar nu van is uitgegaan?	De raad heeft in de werksessie de voorkeur uitgesproken voor variant 2. Het aspect energiezuinig bouwen wordt in het Programma van eisen nader uitgewerkt.
Toegankelijkheid vroegtijdig meenemen.	Zie toegevoegde teksten onder het kopje Maatschappelijk draagvlak en participatie.
Experts als de RCE laten meekijken.	Zie toegevoegde teksten onder het kopje Overige consequenties.
Hoe komen kleine punten als aandacht voor artikel 1, genderneutrale toiletten terug.	Verslag raadscommissie: na het besluit over de richting worden deze in de uitwerking meegenomen.

Aanpak Stadhuis Groningen

Uitkomsten Stadsparelonderzoek

Marcel Daalman

September 2017

Erik van der Werff

www.os-groningen.nl

OS | ONDERZOEK
IN STATISTIEK
GRONINGEN

Gemeente
Groningen

BASIS VOOR BELEID

Inhoud

1. Inleiding	2
1.1. Aanleiding van het onderzoek	2
1.2. Opzet van het onderzoek	2
2. Resultaten	3
2.1. Respondenten	3
2.2. Aanpassingen aan het Stadhuis	3
2.3. Gebruik van het Stadhuis	4
2.4. De Raadszaal	4
3. Opmerkingen van respondenten	6
Bijlage I	8
Colofon	10

1. Inleiding

1.1. Aanleiding van het onderzoek

In september 2016 is in de gemeenteraad besloten dat het Stadhuis van Groningen aangepakt moet worden. Onderhoud aan het gebouw is in ieder geval noodzakelijk, omdat de installaties moeten worden vernieuwd. Verder zal het gebouw worden verduurzaamd en aardbevingsbestendig gemaakt worden. De raadszaal moet bovendien worden aangepast in verband met de toename van het aantal raadsleden.

Voor de mogelijke aanpak van het Stadhuis zijn enkele studies gedaan en heeft de stuurgroep Revitalisering Stadhuis in juni 2017 een voorstel gedaan aan de gemeenteraad met daarin twee uitgewerkte opties voor de aanpak van het Stadhuis.

Tijdens Let's Gro 2016 is burgers gevraagd mee te denken over de mogelijkheden van de aanpak van het Stadhuis. Om de burger nog meer te betrekken is in juli 2017 besloten om ook het Stadspanel te benaderen met enkele vragen over de aanpak van het Stadhuis en hoe het Stadhuis in de toekomst gebruikt zou moeten worden.

1.2. Opzet van het onderzoek

Het Stadspanel bestaat uit een grote groep Stadgers die hun mailadres hebben gegeven om mee te werken aan internetonderzoek van Onderzoek en Statistiek Groningen. Momenteel telt het Stadspanel ongeveer 11.000 leden. We hebben alle leden van het Stadspanel uitgenodigd om de enquête in te vullen. De enquête is als bijlage toegevoegd aan het rapport.

Met ruim 11.000 leden, in alle leeftijdsgroepen vanuit de hele gemeente, geeft het Stadspanel een adequaat beeld van de mening van inwoners van de stad. Wel moet worden opgemerkt dat voor het Stadspanel geen aselechte steekproef van alle bewoners is getrokken. Elke inwoner kan lid worden van het Stadspanel. Het gevolg is dat sommige groepen inwoners zijn oververtegenwoordigd en anderen ondervertegenwoordigd. Dit neemt niet weg dat het Stadspanel een zeer bruikbaar instrument is om in korte tijd de mening van een aanzienlijke groep inwoners van de stad Groningen te peilen.

2. Resultaten

2.1. Respondenten

In totaal hebben 3.435 leden van het stadspanel meegedaan aan de enquête, waarvan 3.300 leden de vragenlijst volledig hebben ingevuld. Van deze respondenten was 55 procent man en 43 procent vrouw. De verdeling van de respondenten naar leeftijdscategorie is te zien in tabel 1.

We hebben de respondenten gevraagd hoe vaak zij het Stadhuis wel eens hebben bezocht. De meeste respondenten geven aan dat zij er één keer zijn geweest (49%) en 34 procent van de respondenten geeft aan dat zij vaker in het Stadhuis zijn geweest. Eén op de zes (16%) van de respondenten geeft aan dat zij nog nooit in het Stadhuis van Groningen zijn geweest.

2.2. Aanpassingen aan het Stadhuis

We hebben de respondenten een aantal stellingen voorgelegd over de aanpak van het Stadhuis. Dit zijn enkele stellingen over de binnenkant en enkele stellingen over de buitenkant van het Stadhuis.

Buitenkant Stadhuis

De overgrote meerderheid van de respondenten (97%) geeft aan dat het Stadhuis er van buiten goed onderhouden uit moet zien. Daarnaast vindt 93 procent van de respondenten dat duurzaamheid erg belangrijk is voor de renovatie van het Stadhuis. Meer dan 90 procent (91%) is het met de stelling eens dat aanpassingen aan de buitenkant alleen zijn toegestaan als het past bij het monumentale karakter van het Stadhuis.

Tabel 1: Leeftijdsverdeling respondenten

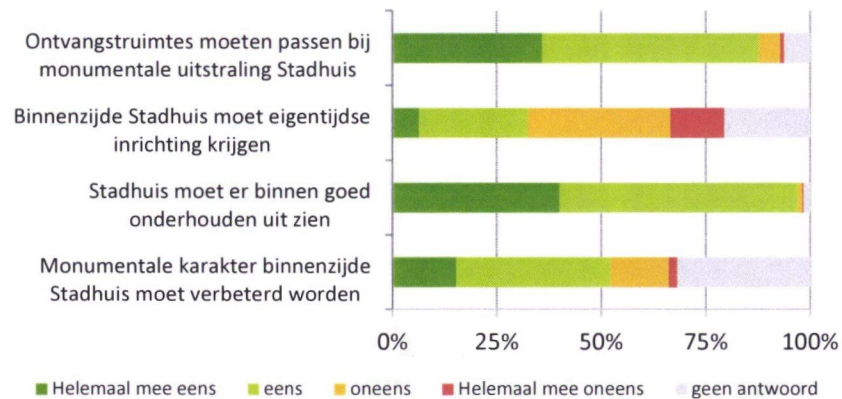
Leeftijd	Percentage
17 tot en met 22 jaar	2%
23 tot en met 34 jaar	14%
35 tot en met 49 jaar	24%
50 tot en met 64 jaar	33%
65 tot en met 74 jaar	21%
75 jaar en ouder	4%

Binnenzijde Stadhuis

Verder is aan de respondenten gevraagd naar de binnenzijde van het Stadhuis. Dit is ook gevraagd aan de respondenten die nog nooit het Stadhuis hebben bezocht. Deze respondenten hebben vaker 'weet niet/geen antwoord' opgegeven dan de respondenten die minimaal één keer het Stadhuis hebben bezocht. Als we echter kijken naar de respondenten die een mening hebben gegeven, dan zijn er nauwelijks verschillen tussen de twee groepen respondenten.

In figuur 1 hebben we de resultaten weergegeven van de vragen over de binnenzijde van het Stadhuis. Wat opvalt, is dat de meerderheid geen eigentijdse inrichting wenst voor het Stadhuis.

Figuur 1: stellingen over de binnenzijde van het Stadhuis.

2.3. Gebruik van het Stadhuis

We hebben de respondenten een aantal vragen voorgelegd over het gebruik van het Stadhuis. Als eerste hebben we ze gevraagd of ze het belangrijk vinden dat het Stadhuis toegankelijker en beter geschikt wordt voor ontmoetingen tussen politiek en burgers. Een ruime meerderheid (87%) van de respondenten geeft aan dat zij dit belangrijk of heel belangrijk vinden.

Op dit moment worden ontvangsten op het Stadhuis gedaan in de hal van het Stadhuis. Dit kan in bepaalde gevallen als onpraktisch worden ervaren. We hebben de respondenten gevraagd of zij het er mee eens zijn dat er een geschikte representatieve ruimte in het Stadhuis komt voor ontvangst. Van de respondenten geeft 86 procent aan dat ze het hier (helemaal) mee eens zijn.

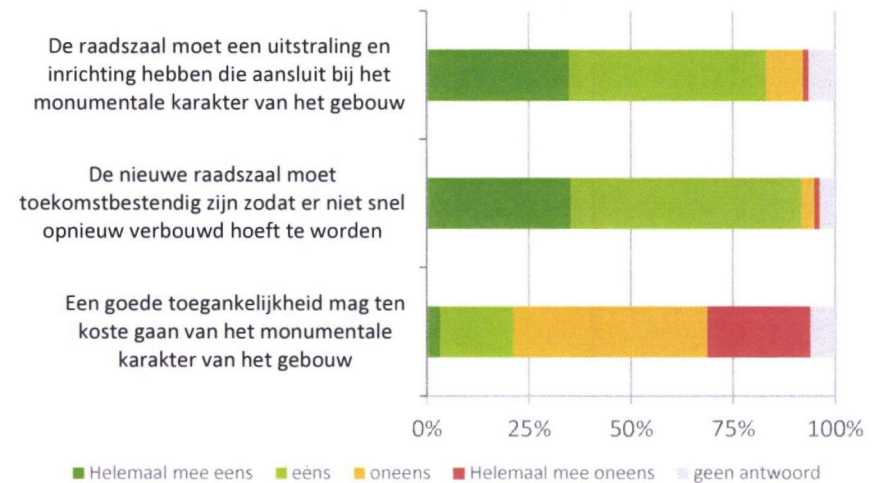
2.4. De Raadszaal

Eén van de redenen waarom het Stadhuis verbouwd moet worden is de groei van de gemeenteraad. Doordat het aantal inwoners van de gemeente boven de 200.000 is uitgekomen, zullen er na de volgende gemeenteraadsverkiezingen 6 raadsleden bij komen. Om deze reden is de huidige raadszaal in de huidige opstelling niet meer geschikt.

Driekwart (73%) is het oneens met de stelling dat een goede toegankelijkheid ten koste mag gaan van het monumentale karakter van het Stadhuis.

Een overgrote meerderheid is het eens met de stellingen dat de raadszaal een uitstraling moet hebben die past bij het monumentale karakter van het Stadhuis en dat de nieuwe raadszaal toekomstbestendig moet zijn.

Figuur 2: stellingen raadszaal

Een flink aantal respondenten geeft als opmerking dat zij meer zien in het houden van de raadsvergaderingen op een andere locatie. Enkele tientallen respondenten noemen hier bijvoorbeeld het Groninger Forum als alternatief voor de gemeenteraadsvergadering.

"Voor raadsvergaderingen een mooie zaal in het forum inrichten. Dat lijkt me toegankelijker en efficiënter."

Publieke tribune

Op dit moment heeft de raadszaal een beperkt aantal plaatsen voor het publiek, waarvan een deel vaak al ingenomen wordt door gemeente-ambtenaren en andere betrokkenen. Het komt daardoor vaak voor dat de ruimte in de raadszaal niet voldoende is om alle geïnteresseerden de raadsvergadering te laten bijwonen. Om deze reden hebben we de respondenten gevraagd of zij het er mee eens zijn dat burgers in principe een raadsvergadering kunnen bijwonen. 81 procent is het (helemaal) eens met deze stelling.

Uit de opmerkingen van de respondenten blijkt wel dat veel respondenten dit minder relevant vinden. Zij zien de mogelijkheid om via het internet de raadsvergadering bij te kunnen wonen als goed alternatief.

3. Opmerkingen van respondenten

We hebben de respondenten de mogelijkheid gegeven om aan het eind van de enquête een opmerking te plaatsen. Ongeveer 685 respondenten hebben een opmerking geplaatst over de verbouwing van het Stadhuis. In dit hoofdstuk bieden we hier een kort overzicht van.

Veel opmerkingen gaan over het monumentale karakter van het Stadhuis. Veel respondenten maken zich zorgen over aanpassingen aan de buitenkant het gebouw. Ongeveer 35% van de respondenten die een opmerking hebben geplaatst willen het liefst het gebouw zoveel mogelijk in de huidige staat behouden.

"Het stadhuis moet blijven zoals het is. Er is al genoeg gesloopt in de stad Groningen"

"Buitenkant mag niets aan veranderd worden, alleen restaureren"

"Ik vind het allerbelangrijkste aspect van het onderhoud/de verbouwingen, dat het monumentale karakter van het pand behouden blijft"

Ongeveer 16 procent gaf aan dat moderne elementen goed kunnen samengaan met het monumentale karakter.

"Oud en nieuw en duurzaam kan prima samengaan zonder dat het karakter van het gebouw (in/extern) aangetast raakt"

"Modern en monumentaal kan heel goed samen gaan, mits goed ontworpen."

Een zesde van de respondenten (16%) vindt dat bepaalde taken, zoals de raadsvergadering, ook heel goed kunnen plaatsvinden in een ander gebouw. Hiermee ontlast je het huidige Stadhuis.

"Is de mogelijkheid onderzocht om de raadsvergaderingen elders te gaan houden, zodat het stadhuis zijn interne en externe features kan behouden?"

"Waarom de raadszaal niet op een andere plek/ander gebouw?"

"Voor raadsvergaderingen een mooie zaal in het forum inrichten. Dat lijkt me toegankelijker en efficiënter"

Een gedeelte van de respondenten (10%) maakt zich zorgen over de kosten van de aanpak van het Stadhuis. Zij vinden onderhoud prima, maar vinden dat de kosten niet te hoog mogen zijn ("uiteindelijk betaalt de burger de kosten"). Een aantal respondenten geeft aan dat zij het geld voor een verbouwing liever aan andere (maatschappelijke) zaken zouden willen besteden.

"Gain geldsmaiterie!"

"Moet niet overdreven veel geld kosten, uiteindelijk betaalt de burger de kosten"

"Ik ben helemaal voor een prachtig Stadhuis, maar tegen megalomane pretenties van bestuurders en raadsleden"

"De vraag is natuurlijk altijd: hoe vaak wordt zo'n ontvangstruimte gebruikt. Als die 360 dagen leeg staat, denk ik: doe het lekker ergens anders"

"Geen megalomane toestanden, s.v.p. Kosten naar verhouding"

Verder maakt een deel van de respondenten (7%) duidelijk dat ze de toegankelijkheid van het Stadhuis vergroot willen zien.

"Een stadhuis dient de openheid uit te stralen die we met onze democratie beogen! Het oogt nu als een besloten borg"

"Transparantie van het gebouw zou moeten worden verbeterd. Nu vrij gesloten blok waarvan je geen idee hebt wat er binnen gebeurt"

Een aantal andere categorieën waren: ongenoegen met procedure (6%), Gebruik moderne technieken) voor raadsvergadering (5%), Stadhuis is representatief voor de stad (4%) en duurzaamheid (3%). Ook was een gedeelte van de antwoorden niet of moeilijk te categoriseren (16%).

Bijlage I

Vragenlijst Stadspanel enquête verbouwing stadhuis

1. Bent u wel eens in het Stadhuis van Groningen geweest?

- a. Nee
- b. Ja, ik ben er één keer geweest
- c. Ja, ik ben er vaker geweest

2. In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen over de toekomst van het Stadhuis? (Helemaal mee eens, Mee eens, Niet mee eens, Helemaal niet mee eens, Weet niet/geen antwoord).

- a. Het Stadhuis moet er van buiten goed onderhouden uit zien.
- b. Duurzaamheid is belangrijk voor de renovatie van het Stadhuis.
- c. Aanpassingen aan de buitenkant van het Stadhuis zijn alleen toegestaan als het past bij het monumentale karakter.

3. In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen over aanpassingen aan de binnenzijde van het Stadhuis? (Helemaal mee eens, Mee eens, Niet mee eens, Helemaal niet mee eens, Weet niet/geen antwoord).

- a. Het monumentale karakter van de binnenzijde van het Stadhuis moet verbeterd worden.
- b. Het Stadhuis moet er van binnen goed onderhouden uit zien.

- c. De binnenzijde van het Stadhuis moet een eigentijdse inrichting krijgen.
- d. De ontvangstruimtes moeten passen bij de monumentale uitstraling van het gehele Stadhuis.

4. Hoe belangrijk vindt u het dat het Stadhuis toegankelijker en beter geschikt wordt voor ontmoetingen tussen politiek en burgers?

- a. Heel belangrijk
- b. Belangrijk
- c. Niet belangrijk
- d. Helemaal niet belangrijk
- e. Weet niet/geen antwoord

5. Kunt u aangeven in hoeverre u het eens bent met de volgende stellingen over de toekomst van de raadszaal? (Helemaal mee eens, Mee eens, Niet mee eens, Helemaal niet mee eens, Weet niet/geen antwoord).

- a. Een goede toegankelijkheid mag ten koste gaan van het monumentale karakter van het gebouw.
- b. De nieuwe raadszaal moet toekomstbestendig zijn zodat er niet snel opnieuw verbouwd hoeft te worden.
- c. De raadszaal moet een uitstraling en inrichting hebben die aansluit bij het monumentale karakter van het gebouw.

6. In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling: De tribune van de raadszaal moet zo groot zijn dat burgers in principe een raadsvergadering kunnen bijwonen.

- a. Helemaal mee eens
- b. Mee eens
- c. Niet mee eens
- d. Helemaal niet mee eens
- e. Weet niet/geen antwoord

7. In hoeverre bent u het er mee eens dat het Stadhuis een geschikte representatieve ruimte moet hebben voor ontvangst?

- a. Helemaal mee eens
- b. Mee eens
- c. Niet mee eens
- d. Helemaal niet mee eens
- e. Weet niet/geen antwoord

8. Bent u een man of een vrouw?

- a. Man
- b. Vrouw
- c. Geen antwoord

9. Wat is uw leeftijd?

- a. 17 jaar of jonger
- b. 18 - 22 jaar
- c. 23 - 27 jaar
- d. 28 - 34 jaar
- e. 35 - 49 jaar
- f. 50 - 64 jaar
- g. 64 - 74 jaar
- h. 75 jaar of ouder
- i. Geen antwoord

10. Wat is uw postcode? (open vraag)

11. Heeft u opmerkingen over het Stadhuis of over deze enquête? U kunt deze hier kwijt. Omdat deze enquête anoniem verwerkt wordt, kunnen wij niet ingaan op individuele reacties (open vraag)

Colofon

Aanpak Stadhuis – Uitkomsten Stadspanelonderzoek

Auteurs:

Marcel Daalman
Erik van der Werff

Opdrachtgever:

Gemeente Groningen

Fotografie:

Gemeente Groningen / Cor van der Veen

Uitgave:

Onderzoek en Statistiek Groningen

T (050) 367 56 30

E info@os.groningen.nl

I www.os-groningen.nl

🐦 [@basisvoorbeleid](https://twitter.com/basisvoorbeleid)

BASIS VOOR BELEID

Notitie

Aan Stuurgroep Revitalisatie Stadhuis
Van Iljan van Hardevelt
Datum 12 juli 2017

Onderwerp Bespreking ontwerp onderzoek revitalisering Stadhuis Groningen in de monumenten-/welstandscommissie

Inleiding

Op woensdag 12 juli 2017 heeft een presentatie en gesprek plaats gevonden in een gecombineerde vergadering van de monumenten- en welstandscommissie Groningen, over de resultaten van het ontwerp onderzoek voor de revitalisering van het stadhuis in Groningen. En het voorliggend proces en keuzes die de gemeente is voornemens te doorlopen cq maken. Bij de bespreking waren aanwezig:

- De monumenten- en welstandscommissie
- Architectenbureau Fritz; Maarten Fritz
- Twynstra Gudde (namens Gemeente Groningen): Iljan van Hardevelt

Presentatie

Maarten Fritz heeft namens zijn bureau en het HappelCornelisseVerhoeven Architecten een presentatie gegeven over de analyse, restauratievisie en verkenningen die in de afgelopen periode verricht zijn. Deze hebben geleid tot de samenstelling van de optie A en B.

De restauratie architect heeft de commissie meegenomen in de resultaten van het ontwerp onderzoek dat door de architecten is verricht. Daarnaast heeft de architect hen meegenomen in de ontstaansgeschiedenis van het stadhuis en de belangrijkste waarde van het neo-classicisme waarop het huidige stadhuis is gebaseerd.

Weerslag bespreking

Aan de hand ervan vindt een gesprek plaats in de commissie waarbij benoemd wordt dat:

- De buitenkant, structuur en logistiek in het gebouw de basis is van het neo-classicistisch ontwerp. Het restaureren van deze onderdelen onderschreven wordt als belang en dat dit onderdeel is van de beide opties.
- Dat in het uitwerken van het ontwerp een zorgvuldige afweging gemaakt moet worden naar behoud van het (neo-classicistisch) concept en de oorspronkelijke materie / materialising.
- De kenmerkende hoekpunten van de kap, nu afgezet met vier schoorstenen, een als een belangrijke waarde is dat in het ontwerpproces een extra aandacht zou moeten krijgen

- De gangenstructuur/omloop zoals deze in het oorspronkelijke prijsvraagontwerp van Husley uit 1775 zat, maar vanwege kostenbesparingen niet is gerealiseerd, in optie B onderdeel kan worden van de architectuur.
- Het verplaatsen van de stijpunten een onderwerp is dat nadere studie vergt. Hoewel passend binnen het neo-classistische ontwerp dient te toegevoegde waarde van een eventuele verplaatsing hiervan aan de orde te komen.

Zowel optie A als optie B een concept is met scherpe kantjes;

- Indien in optie A de raadszaal vergoot wordt gaat dit ten koste van de omloop en ruimten eromheen. Deze structuur is een waardevol onderdeel van het architectuurconcept, waarvan men met aanpassing terughouden zou moeten zijn.
- De binnenplaats is een ruimte waar de hoofdstructuur van het gebouw voelbaar is en waar daglicht komt. Dit heeft een waarde waar zorgvuldig mee omgegaan moet worden. Hoewel er eerder door de architect Vegter al plannen waren voor realisatie van een overbouw van de binnenplaats ter hoogte van de derde bouwlaag, is deze uiteindelijk niet gerealiseerd.
- Dat het wenselijk is om behoud / zichtbaarheid van de (constructie van de) kap na te streven. In beide opties wordt een suggestie gedaan voor een gedeeltelijke aanpassing van de kap. Een nadere studie in het ontwerpproces, tezamen met een bouwhistorisch onderzoek naar de materialisering hiervan kan daarbij helpen.
- Dat het helder is dat in optie B een ruimte ontstaat voor de raadszaal met daglichttoetreding en een royale hoogte; misschien zelfs te royaal. Het uitstijgen van de zaal boven het dak is misschien wel het meest scherpe kantje van optie B.
- Evenwel concludeert men dat een ruimte van voldoende maat voor de raadszaal in het gebouw alleen op de zolder gevonden kan worden.

De commissie spreekt zich verder uit dat het zeer wenselijk is om een bouwhistorisch en architectuurhistorisch onderzoek te laten verrichten. En dit als input te laten zijn voor het vervolgproces.

Hiermee is, hoewel niet formeel, wel al belangrijke onderwerpen geagendeerd die in het gebouwspecifiek programma van eisen en het vervolg ontwerpproces een plek dienen te krijgen.

De revitalisatie van het stadhuis is een bijzonder project voor de stad. Naast het formele proces die de commissie heeft in de aanvraag van vergunningen, wordt het logisch geacht dat er op logische momenten eerder in het proces overleg gaat plaatsvinden. De stuurgroep en de commissie onderschrijven daarmee over en weer het belang dat 'verrassingen' in de formele procedure voorkomen moeten worden en dat de aanpak van het stadhuis zorgvuldige en bijzondere aandacht verdient.

[einde]

Twynstra Gudde

Notitie

Aan Stuurgroep Revitalisatie Stadhuis
Van Iljan van Hardevelt
Datum 24 augustus 2017

Onderwerp Bespreking betreffend ontwerpend onderzoek revitalisering Stadhuis
Groningen

Inleiding

Op donderdag 24 augustus 2017 heeft een gesprek plaats gevonden over de resultaten van het ontwerpend onderzoek voor de revitalisering van het stadhuis in Groningen. En het voorliggend proces en keuzes die de gemeente is voornemens te doorlopen cq maken. Bij de bespreking waren aanwezig:

- RCE; Michiel Verweij, Harm Los
- Architectenbureau Fritz; Maarten Fritz
- Twynstra Gudde (namens Gemeente Groningen); Iljan van Hardevelt

Presentatie

Maarten Fritz heeft namens zijn bureau en HappelCornelisseVerhoeven Architecten een presentatie gegeven over de analyse, restauratievisie en verkenningen die in de afgelopen periode verricht zijn. Deze hebben geleid tot de samenstelling van de optie A en B.

Weerslag bespreking

Op basis hiervan is in het gesprek besproken dat:

- gezien de zomerperiode het niet mogelijk was om het gesprek met de gemeente, monumentencommissie en onderzoekers gelijktijdig te hebben, maar dat een drie afzonderlijke gesprekken alle partijen bijgepraat zijn.
- het ontwerpend onderzoek geen plan is en dus ook geen sprake is van een formele adviesaanvraag.
- de vroegtijdige betrokkenheid gewaardeerd wordt en dat de gemeente en RCE erover eens zijn dat, vooral gezien de opgave die voorligt, een intensievere samenwerking het proces ten goede komt. Het is daarbij goed denkbaar dat in het ontwikkelproces meerdere keren tussentijds in een breder gremium gesproken wordt over de ontwerprichting en keuzes.

Twynstra Gudde

- de RCE het verrichte onderzoek waardeert en benadrukt dat een bouwhistorisch onderzoek van grote waarde is en als volgende stap verricht zou moeten worden. Zeker ook om in een bredere context de waarde van het stadhuis te kunnen duiden (voor de minder geoefende 'lezer').
 - . Daarbij wordt de zorg uitgesproken dat dit onderzoek niet tot krampachtigheid moet leiden, maar wel een goede raadgever en richting. Een objectief en wetenschappelijk document. Een dictaat met kleurtyperingen is daarin niet een voor de hand liggende keuze.
 - . Gezien het belang dat beide partijen aan het bouwhistorisch onderzoek hechten, de gemeente de RCE consulteert over de keuze van het bureau dat hiervoor gevraagd wordt.
- Het aan te bevelen is om een eventuele versterkingsopgave integraal onderdeel uit te laten zijn van de definitieve ontwerpdracht.
- De RCE hiermee goede ervaringen heeft opgedaan bij de restauratie en versterkingsopgave van de Molukse Kerk in Appingedam. Hier hebben alle betrokken partijen, elk opkomend voor het eigen belang, in een goede dialoog samengewerkt.
- Het gesprek als een goede start van de dialoog wordt ervaren die erop gericht moet zijn om over en weer in de formele procedure niet voor verrassingen te komen te staan.

[einde]